

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildning
Inriktning: Lek, rörelse idrott och hälsa
Allmänt utbildningsområde 61-90 hp
HT -2010

LIKABEHANDLING

**En komparativ studie av vad informanterna anser att de gör för att
förebygga och motverka kränkande behandling.**

Examensarbete lärarprogrammet

Slutseminarium: 12/1-11

Författare: Marie Berglund 740328-4008, Jenny B Rancic 740718-4642

Handledare: Anders Urbas & Ulf Petäjä

Medexaminatorer: Arne Andersson

Examinator: Anders Nelson

Sammanfattning

Att alla skolor idag enligt lag ska ha en likabehandlingsplan och arbeta efter den vet vi. Men vårt syfte med denna undersökning är att genom en komparativ studie ta reda på om en likabehandlingsplan är nödvändig för att arbetet mot diskriminering och kränkande behandling skall fungera optimalt på en skola och hur denna i så fall implementeras.

Vi har gjort intervjuer med två skolors Trygghetsteam/Team mot kränkande behandling och fått ta del av informanternas egen bild av hur detta arbete upprätthålls utifrån både intresse, resurser och tid. En av skolorna **har** en likabehandlingsplan och en av skolorna **har det inte**. I de två Teamen är informanterna blandade och konstellationen ser inte likadan ut i båda teamen, de har inte samma förutsättningar eller stöd från respektive ledning.

I vår studie tas både lagar och förordningar upp som skolorna har att förhålla sig till. Liksom de åtgärdsmodeller som de två utvalda skolorna arbetar utifrån, även modellernas definitioner av mobbning och kränkande behandling. Till detta informerar vi övergripande om de organisationer som arbetar mot diskriminering och kränkande behandling och som man kan vända sig till, både som enskild person och som skola.

Vår studie utgår ifrån en implementeringsteori, med huvudfokus på att informanterna *kan*, *vill* och *förstår*. Vi har även i vår analys använt oss av de olika åtgärdsmodellerna, för att se vad informanterna bygger sitt arbete på. Vi kom genom analys av våra intervjuer och dokument fram till att de båda skolornas arbete mot diskriminering och kränkande behandling följer de normer som en likabehandlingsplan kräver. Vi finner att dokumentet i sig inte är nödvändigt för ett väl fungerande arbete. Det underlättar dock om alla tar sitt ansvar och att det finns något att återkoppla till i fråga om utvärdering och uppföljning. Arbetet blir lättare om alla strävar åt samma håll och alla vet vad det är de ska göra. Att de har samma syn på begreppen *kan*, *vill* och *förstår*.

Nyckelord

Likabehandlingsplan, diskriminering, kränkande behandling, implementering

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning	6
2. Lagar och styrdokument	7
2.1 Brottsbalken och lagarna	7
2.2 Lpo94	8
2.3 Lgr 11	8
2.4 Organisationer mot mobbning	9
2.4.1 BRIS (Barnens Rätt I Samhället)	9
2.4.2 Friends	10
3. Teori	11
3.1 Implementeringsteori	11
3.2 Beslutsprocess och implementeringsprocess	13
3.3 Åtgärdsmodeller	13
3.3.1 Olweusprogrammet	13
3.3.2 SET	15
3.3.3 Farstametoden	16
3.3.4 Friends program	17
3.4 Definition av mobbning	19
3.4.1 Nya begrepp och definitioner	21
4. Metod	24
4.1 Forskningsetik	24
4.2 Genomförande	25
4.3 Urval	27
5. Analys	28
5.1 Presentation av skolor	28

5.2 Presentation av informanter.....	28
5.3 Analys	29
5.3.1 Centrala ställningstaganden.....	29
5.3.2 Definitioner	30
5.3.3 Implementering, ansvarsfördelning och delaktighet	30
5.3.4 Förebyggande åtgärder.....	32
5.3.5 Akuta åtgärder.....	33
5.3.6 Uppföljning och utvärdering.....	33
6. Avslutning	35
6.1 Resultat.....	35
6.2 Slutsatser	36
6.3 Diskussion	37
6.4 Förslag på vidare forskning.....	38
7.Referenslista	39
8. Bilagor	42
8.1 Transkribering skola A.....	42
8.2 Transkribering skola B.....	64

1. Inledning

Förra veckan [...] var det en kille i en åttonde klass som gned kinderna med sandpapper i slöjdsalen. Det visade sig att ett stort gäng killar i åttan och nian förföljt och trakasserat honom för att hans föräldrar bara har en rostig gammal bil. Kan du tänka dig? Det var som om det var OK att ge sig på honom bara för att andra gjorde det. Vi kunde inte hitta någon som varit värst, istället kände sig ingen ansvarig, bara "lite delaktig".

(Kallentoft, 2009, s.377)

Mobbning har funnit i alla tider. Man behöver inte leta länge ens i Bibeln för att hitta situationer som innehåller mobbing och kränkande behandling. Redan i 1 moseboken 37;1-36 kan man läsa om Josef, Jakobs son, som är avskydd av sina bröder för att Josef är faderns favoritson och drar nytta av det. De är avundsjuka på all uppmärksamhet han får och vill bli av med honom.

Då nu Josef kom fram till sina bröder tog de av honom hans livklädnad, den hellånga klädnaden som han hade på sig, och grep honom och kastade honom i brunnen.

(Bibeln 1mos 37;23-24).

Mobbning, diskriminering och kränkande behandling är något som tyvärr är alltför vanligt och som dyker upp oavsett om det är i skolan eller någon annanstans. De som drabbas av diskriminering och kränkande behandling drabbas också av bland annat ångest, osäkerhet och negativ självbild. Enligt Läroplanen (Lpo94) skall det finnas en plan på varje skola om hur diskriminering och kränkande behandling skall hanteras och i första hand förebyggas. Det är alltså skolans skyldighet att likabehandlingsplanen implementeras i verksamheten. Men om det då inte finns en likabehandlingsplan på skolan, kan det förebyggande arbetet

mot kränkande behandling ändå fungera?

1.1 Syfte och frågeställning

Vårt syfte är att ta reda på hur det arbetas mot mobbing, diskriminering och kränkande behandling i två av Halmstads grundskolor. Alla skolor har, enligt skollagen, skyldighet att upprätta en handlingsplan för att förebygga kränkande behandling. Det är då inte bara rektorn som har ansvar för att den efterföljs, utan ansvaret ligger på hela skolans personal. Alla vuxna som arbetar i en skola ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Skolan anses vara den plats där mobbningen är mest utbredd och det är också där som elever vistas stor del av sin vakna tid. Skolan skall då kunna erbjuda en känsla av trygghet.

I vårt arbete vill vi finna svar på dessa frågor

1. Finns det en likabehandlingsplan och hur implementeras den?
2. Vad anser informanterna att de gör för att förebygga och motverka kränkande behandling och vilka åtgärdsprogram kan det kopplas till?

2. Lagar och styrdokument

Här beskriver vi vad de olika lagar och styrdokument har att säga om likabehandling. Vi har tittat på den gällande läroplanen det vill säga *läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo94, men även tittat framåt på den nya Lgr 11 för att se om det är någon skillnad. Det är i lagarna och i styrdokumenten vi kan läsa om vad som är bestämt och vad vi har att rätta oss efter. Det är dessa dokument som reglerar vilka rättigheter och skyldigheter vi som pedagoger har, vilka prioriteringar som skall gälla och hur verksamheten skall utföras. Här tar vi även upp de organisationer utanför skolan som hjälper till och stöttar utsatta elever men även arbetar aktivt tillsammans med skolan för att främja likabehandling och motverka kränkande behandling.

2.1 Brottsbalken och lagarna

I brottsbalken kan man läsa att mobbing är en brottslig handling. I Skollagen står det tydligt att Skollagens fjortonde kapitel fastställer kravet på att huvudmannen varje år upprätta en plan med en översikt om hur arbetet mot kränkande behandling skall utformas. Nästföljande år skall det gångna årets arbete utvärderats och redogöras. I Skollagens första kapitel, andra paragrafen står det dessutom följande;

Verksamheten skolan skall utformas i överenskommelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan 1) främja jämställdhet mellan könen, samt 2) aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbing och rasistiska beteenden.

(Skollagen 1 kap, 2 §)

Skolan är i allra högsta grad en social konstruktion och därför socialkonstruktivistisk. Skolan kan därför jämföras med vilken arbetsplats som helst. Då det i Arbetsmiljölagens första kapitel (1 kap. 1 § AML) står att ändamålet är att ”förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet

samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö” gäller det även eleverna i skolan eftersom det enligt samma paragraf i denna lag står att ”den som genomgår en utbildning, likställs med arbetstagare. Barnen har rätt till en trygg och säker arbetsmiljö och lagarna finns till för att skydda barnen. Detta styrks i Diskrimineringslagen, vars uppgift är att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter oavsett exempelvis kön, etnisk tillhörighet, ekonomiska eller sociala förutsättningar.

2.2 Lpo94

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, (Lpo94) tar självklart också upp mobbing. Detta dokument har en demokratisk värdegrund vilket innebär att alla skall behandlas lika. Varje skola skall sträva mot att varje elev respekterar andra människors egenvärde och tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling. Man kan i Lpo94 läsa;

Ingen skall i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder eller annan kränkande behandling. Tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling skall aktivt motverkas.

(Lpo -94, sid..3)

2.3 Lgr 11

I den nya läroplanen (Lg11) är texten mer omfattande även om den tar upp samma mål som den än så länge gällande Läroplanen, men man kan där mer ingående läsa om det skolans skall sträva mot vad det gäller kränkande behandling och diskriminering. I den nya läroplanen som träder i kraft 1 juli, 2011, kan man läsa;

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för

diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

(Lgr -11,sid 4)

2.4 Organisationer mot mobbning

Det finns många, både stora och små, organisationer mot mobbning som aktivt jobbar för att informera om och hjälpa till att förhindra spridningen av all form av kränkande behandling. Det är deras engagemang och deras kunskap som alla kan ha nytta av och ta del av. Detta görs också i många skolor idag.

2.4.1 BRIS (Barnens Rätt I Samhället)

BRIS (Barnens Rätt I Samhället) bildades 1971 och startades av författarinnan Gunnel Linde och TV-producenten Berit Hedeby. Allt började med ett fall där en treårig flicka blev misshandlad till döds av sin styvfar. Detta ledde till att det gjordes en utställning med foton på misshandlade barn. Utställningen fick enorma reaktioner. En jourtelefon öppnades i Stockholm och det var de som frivilligt tog sig an uppdraget som fick ta emot samtalen. På 80-talet blev samtalen till BRIS jourtelefoner fler och fler och de fick snart ett eget nummer. Barnavårdsstiftelsen bytte namn till Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om vård av unga (LVU).

1993 infördes projektet ”Våga berätta” och genom denna undersökning framkom det att det förekom mobbing på i stort sett alla skolor i hela Sverige, men också att inte ens hälften av skolorna hade en plan för hur de ska förebygga eller handskas med mobbingen. BRIS krävde en nolltolerans i skolan angående mobbing och en skrivelse skickades till Riksdagens utbildningsutskott. Läroplanen från 1994, Lpo94, uppfyller en del av kraven i skrivelsen. (www.bris.se)

2.4.2 Friends

”Friends” är en stiftelse som grundades 1997 och som utbildar kompisstödjare på skolor runt hela Sverige. Friends arbetar förebyggande för att barn och ungdomar skall kunna känna sig trygga i skola och inom idrottsrörelsen, som för övrigt är ett nytt område för Friendsarbetet. Organisationen Friends är icke vinstdrivande och helt utan statliga bidrag. Stiftelsen Friends som arbetar aktivt emot mobbing idag tar även upp e-mobbingen som har ökat med rasande fart.

2.4.3 Barnkonventionen

I konventionen gällande barns rättigheter, som antogs av FN’s generalförsamlingen 1989, står det beskrivet vilka rättigheter som borde gälla för alla barn i världen. Artikel 28 och 29 är inriktade på hur barn skall och bör bemötas i skolan. I artikel 19 kan man läsa om att barn skall skyddas mot fysiskt och psykiskt våld, misshandel och övergrepp. Barnkonventionen fokuserar på barnets bästa, och världens länder kan välja att följa den, vilket alla länder utom USA och Somalia gör, eller inte följa den. Den säger att alla jordens barn skall ha samma rättigheter och att de har rätt att bli lyssnade på när det gäller önskningsar och om vad de vill ha sagt. Barnkonventionen är ingen lag, men visar på riktlinjer som bör följas. (www.barnombudsmannen.se)

Att barnkonventionen inte är lag gällande det bästa för barnen, kan ibland krocka med de lagar som faktiskt finns. Unicef arbetar emellertid för att barnkonventionen *skall* bli en del av lagen så att denna konvention naturligt skall få en större roll i arbetet kring och i olika beslut rörande barn. (www.barnombudsmannen.se)

3. Teori

Här kommer begreppet implementeringsteori att förklaras närmare och varför vi valt att använda denna teori som utgångspunkt. Vi kommer också att redogöra för olika definitioner av vad mobbning och kränkande behandling står för i de program och modeller som skolorna använder sig av för att främja likabehandling. Detta för att få en uppfattning av vad begreppen står för och vad vi har att utgå ifrån.

3.1 Implementeringsteorin

Begreppet implementering betyder att man förverkligar och genomför (www.svenskaakademinsordlista.se) men också att det man gör får den verkan och den effekt man är ute efter. Man förvandlar teori till praktik utifrån en idé eller ett förslag. Vi har valt att utgå ifrån implementeringsteorin för att vi anser att den är tätt anknuten till arbetet med att främja likabehandling i skolan. Det handlar om hur arbetet implementeras på just denna skola, samt vilken roll pedagogen i fråga förväntas ha när det gäller implementeringen av likabehandlingsplanen.

Enligt Sannerstedt (2001) kan man se på implementering utifrån tre olika perspektiv. Det första är *Det traditionella perspektivet*, där besluten kommer ”uppifrån” och förväntas följas av tillämparen, en så kallad toppstyrning. Här finner man också implementeringsperspektivet *top-down* vilket innebär att beslut tagits av auktoritära politiker i en organisations topp, exempelvis en skollag. Den beslutas i Riksdagen och går i en kedja ner till undervisningen i klassrummet, via bland annat den kommunala skolstyrelsen. Det andra perspektivet kallas enligt författaren *Närbyråkratperspektivet* där tillämparen som arbetar inom till exempel skolan, har så stor handlingsfrihet att det i själva verket är de som utformar politiken i sitt område, en så kallad bottenstyrning. Här finns också implementeringsperspektivet *bottom-up*. Detta innebär att något börjar i klassrummet och tar sig upp genom systemet till de styrande politikerna. Det kan exempelvis börja med en misstanke om kränkande behandling, via samtal med rektorn, anmälan till LSS (Lagen om Stöd och Service) och i värsta fall hela

vägen till domstol. Det tredje perspektivet kallas *Nätverksperspektivet* och innebär att implementeringen sker i samspel mellan olika aktörer. Genom förhandling fördelas auktoriteten mellan aktörerna.

Olika undersökningar visar olika resultat i vilket perspektiv som är överlägset det andra och det har med tiden blivit mer och mer så att de båda perspektiven får komplettera varandra. Sannerstedt (2001) menar att man inte bör se dessa tre perspektiven som olika teoretiska synsätt, utan i stället som olika strategier. Dessutom kan dessa tre perspektiv ses om tre olika möjliga sätt att lösa ett pedagogiskt problem. Vilket som är lämpligast av de tre, kan man alltså inte avgöra innan, utan får avgöras av ärende och vad man vill uppnå.

Lennart Lundquist talar i sin bok *Förvaltning, stat och samhälle* (1992) om implementering ur olika analysdimensioner. Den ena analysdimensionen innefattar styrningskedjans nivåer och den andra styrningens abstraktionsgrad. Han menar att detta ger verktyg för att analysera hela handlingskedjan. Nivåerna visar hur implementeringen sker via de olika nivåer som finns inom samhället samt samspelet mellan dessa. Abstraktionsgraden visar istället hur styrningen sker via exempelvis ekonomiska förutsättningar och tillsättande av tjänster. I kedjan ingår fyra huvudkategorier av aktörer, dessa är: politiker, förvaltningsverksamma, privata intressenter och samhällsmedlemmar. När det gäller skolan och dess anställda så kan de räknas till de förvaltningsverksamma medan föräldrar och elever kan ses som privata intressenter eller samhällsmedlemmar.

Om implementeringen ska lyckas avgörs enligt Lundquist (1992) på aktörsplanet. Det handlar om relationen mellan den styrande och den styrde. Innehar dessa aktörer rätt egenskaper, kan den styrande prioritera och har den kapaciteter att styra innehar den styrde förmågan att förstå, kunna och vilja. Dessa relationer har stor betydelse när det gäller arbetet med likabehandlingsplanen och dess förverkligande. Framförallt att alla arbetar för samma sak, och tycker detta är viktigt. Egenskapen att **”förstå”** gäller hur väl aktören förstår vad som önskas av dem. Är det klart och begripligt vad det är de ska göra? Den andra egenskapen, **”kan”**, gäller ifall aktören har verktygen, det vill säga kompetens och resurser som ger förmågan att verkställa det beslutade, att genomföra det som är sagt. Egenskapen **”vill”** handlar om aktörens vilja att verkställa styrningen. Anser aktören att det ligger i

dennes intresse att göra det som den ska göra? Det kan finnas skäl till att aktören avstår från att verkställa en lag på avsett sätt. Någon av egenskaperna kanske inte finns eller brister, då aktören anser att den inte kan verkställa det som förväntas av den. Individerna påverkas genom styrning och tar ställning till och fattar ett beslut samt vidtar åtgärder utifrån detta. Dessa tre begrepp, **kan**, **vill** och **förstå**, anser vi knyts tätt ihop med arbetet att implementera likabehandlingsplanen i skolan.

3.2 Beslutsprocess och implementeringsprocess.

Implementeringsprocessen kan ses som feedback på beslutsprocessen, då teori övergår i handling. Inputs förvandlas till outputs vilket får effekter. Genom feedback kommer man tillbaka till att påverka inputs och detta utgör ett ständigt kretslopp av omvandlingsprocesser. Det som kan klassas som problematiskt är att det deltar många intressenter i båda processerna, där många är inblandade. Ännu ett problem är att implementering och utvärdering har en tendens att genomföras innan politikerna har fattat det faktiska beslutet.

3.3 Åtgärdsmodeller

Här kommer vi att göra en beskrivning av de olika tänkbara modeller som de intervjuade skolorna utgår ifrån i sitt arbete för att främja likabehandling. Det finns idag flera olika välbeprövade modeller och förebyggande program för att motverka kränkande behandling. Skolverket håller i dagarna på att granska vilka åtgärdsmodeller som är vanligast ute på våra skolor och vilka som är effektivast. Enligt Peter Östlund (www.skolverket.se) ”visade det sig att skolor inte bara använder ett program utan ofta flera och i kombination med varandra. Det blir då svårare att avgöra vilka program som fungerar och varför de fungerar”. Detta var fallet på de skolor vi har undersökt.

3.3.1 Olweusprogrammet

Olweusprogrammet mot mobbing och kränkande behandling, är Dan Olweus eget skolåtgärdsprogram och har som syfte att minska mobbing och kränkande behandling. Grunden

till detta program är många års forskning från grundaren själv kring just mobbing. Programmet finns i skolor och används till att utbilda skolpersonal så de lättare kan upptäcka mobbing och agera utifrån det. Eleverna involveras genom klassmöten och utifrån dessa bestäms klassens regler för mobbing. (Olweus International, 2007) Föräldrarna informeras om vad som bestämts på föräldramöten och via hemskickad information, och de kontaktas också när en situation uppkommer. Programmet inkluderar också att skolan skall komma fram med en handlingsplan för vilka konsekvenser som är aktuella vid misstänkt eller konstaterad mobbing och dessa åtgärder skall då finnas på tre nivåer, skolnivå, klassnivå och individnivå. Detta är vad dessa nivåer enligt Olwéus ska innehålla;

Skolnivå:

- Definiera vad mobbing är och kartlägg trygghetsfrågor
- Genomför personaldagar om mobbing
- Utforma förslag till åtgärdsprogram
- Utforma bättre rastvaktsystem
- Se över skolgården
- Inrätta kontakttelefon
- Inrätta föräldragrupper

Klassnivå:

- Skapa klassregler
- Bilda klassråd
- Lär in genom samarbete
- Ordna gemensamma positiva aktiviteter
- Ordna föräldramöte
- Ordna rollspel och läs litteratur

Individnivå:

- Samtal med den som utsatts för mobbing
- Samtala med föräldrarna till de inblandade eleverna
- Hjälp de neutrala eleverna i klassen
- Byte av klass eller skola

(Brottsförebyggande Rådet, 2001)

Med åtgärder på skolnivå vill man i största möjliga mån ge så mycket kunskap som möjligt

gällande mobbing och dess offer. Man har vunnit mycket om man med utbildad personal och informerade föräldrar kan ta sig an problemet. Ett bra klimat i klassen är en grundsten i åtgärderna på klassnivå, medan stöd och skydd är det primära målet i åtgärderna på individnivå.

Utmärkande för Olweusprogrammet

Arbetet ska utföras på samtliga nivåer, från skolnivå till individnivå.

Föräldrarna ska engageras redan i det förebyggande arbetet.

Ledningen har huvudansvaret

3.3.2 SET

Arbete utifrån **SET**, Social Emotionell Träning, är ett viktigt steg i förebyggandet av mobbing och kränkande behandling. Syftet med SET är att påverka elevers beteende och att förebygga psykisk ohälsa. SET ses som ett pedagogiskt program vilket innebär att eleverna själva får jobba med sin egen hantering av känslor, att bygga upp ökad empati och ökad social förmåga. Utöver detta handlar det om att lära sig att se konsekvenser av sitt handlande. I skolan kallas detta ämne för *lmskunskaap* och ingår i läroplanen från årskurs 3-9. Detta SET-program består av två delar – förhållningssätt och metod. Det handlar om att skapa en god relation mellan lärare och elever vilket i sin tur leder till ett gott klimat på skolan.

SETs metoddel innehåller dels praktiska övningar i form av bland annat kompisamtal och arbete med ”STOP-ljuset”. Rött – stanna upp, gult – tänk efter vad du kan göra, grönt – pröva den lösning du tror på mest. Centralt i denna metod är inte att bara höra vad andra har att säga, utan att verkligen lära sig lyssna. SET har ingen definition av mobbing, diskriminering eller kränkande behandling, men genom att satsa på ett förebyggande arbete vill man stärka elevernas sociala kompetens. Man vill på detta sätt också förhindra att sådana situationer uppkommer där det förekommer diskriminering och kränkande behandling. Här är det de vuxna som bär huvudansvaret. (www.skolverket.se)

Utmärkande för SET

Syftar till att påverka elevers beteende och förhållningssätt

Enbart förebyggande arbete

Finns som ett ämne i skolan, Livskunskap

Vuxna bär huvudansvaret

3.3.3 Farstametoden

Syftet med Farstametoden är att upptäcka och behandla akuta mobbningsituationer i skolan, det betecknas som en behandlingsmetod mot mobbning men inte behandling i form av psykoterapi utan för att se den akuta situationen och åtgärda och förebygga. Farstametoden kan därmed benämnas som en åtgärdande metod mot mobbning. Programmet är utvecklat i mitten på 80-talet av Karl Ljungström. Metoden är starkt strukturerad och manualbaserad. Den fungerar som så att det på skolan bildas ett behandlingsteam på två till fem personer, bestående av elevvårdspersonal, lärare och fritidspersonal. Det är bra om det i teamet ingår minst en person som inte är knuten till klassundervisning menar Ljungström (2006)

När det uppstår misstankar om mobbing (vilken stavning Ljungström genomgående använder i sin manual) ska någon i teamet kontaktas och de samlas. De har då som första uppgift att utreda och definiera situationen, om det verkligen rör sig om mobbning och vilka som i så fall är inblandade. Efter detta genomförs ett samtal med mobbningsoffret för att få så kallad förstahandsinformation. Nästa steg är att teamet även samtalar med de definierade mobbarna. Detta samtal med mobbarna kallas behandlingssamtal. Samtalet är starkt strukturerat och följer en bestämd mall. Här är maktfördelningen väldigt tydlig, det är de vuxna som har makten och mobbaren ges väldigt lite utrymme för egna åsikter. Ljungström (2006) skriver att det är mobbarens bejakande och bekräftande av vad behandlarna lyfter fram under samtalet som ger effekt. Han beskriver även hur mobbaren troligtvis reagerar under behandlingssamtalet i en viss ordningsföljd:

- Förvåning över att vi vet så mycket.
- Rädsla för eventuell bestraffning.
- Skam över det som han har gjort.

- Lättnad när han förstår att vi inte tänker bestraffa.
- Respekt gentemot oss, som behandlar honom med respekt.
- Tacksamhet över att bli av med mobbarollen och att komma igenom detta utan att bli illa behandlad.

(Ljungström, 2006a, s 23)

Syftet med samtalet är att få mobbaren att förstå att dennes handlande är helt oacceptabelt och måste upphöra omedelbart. Den närmaste tiden har teamet i uppgift att observera mobbaren och sedan följs samtalet upp efter ca två veckor.

Behandlingsteamet har också i uppgift att vid behov skydda och stötta mobbningsoffret. I arbetet med Farstametoden rekommenderades tidigare att vänta med att ge information till mobbarens föräldrar om den uppkomna situationen, vilket har ändrats efter stark kritik bland annat från Skolverkets inspektion (www.skolverket.se). Rektor bör inte blandas in i behandlingsprocessen utan det rekommenderas att det är först om behandlingssamtalen inte lyckas som rektor bör agera och ta över ansvaret. Det saknas teoretiska utgångspunkter som grund i metoden, det finns inte heller några hänvisningar till Lpo94 i utbildningsmaterialet.

Utmärkande för Farstametoden

Syftet är att upptäcka och behandla akuta situationer

Inget förebyggande arbete

Samtal inom skolan för att lösa den uppkomna situationen

Pedagogerna bär huvudansvaret

3.3.4 Friends program

Målet med detta program är likt alla andra modeller och program, det vill säga att minska förekomsten av mobbning och kränkande behandling. Friends satsar på att utbilda barn och vuxna i förebyggande arbete. Grunden i detta arbete ligger i att hjälpa skolor att organisera och bygga upp det förebyggande arbetet gällande diskriminering och kränkande behandling genom att utbilda personal och elever. Därefter följer det lika viktiga arbetet med att erbjuda fortsatt stöd till skolorna i deras arbete.

Friends idé är att redan från början involvera elever och personal och att se dem som en viktig resurs i arbetet (www.friends.se). Eleverna utbildas till kompisstödjare och för personalen ingår en halv dags utbildning om mobbning. Det handlar om att skapa ett gemensamt förhållningssätt, så de sedan kan stå enade när det kommer till det förebyggande arbetet, men också i arbetet som följer när någon trots allt blivit utsatt. Varje skola bildar ett Trygghetsteam/Antimobbningsteam som skall träffas regelbundet och som skall bestå av både elevvårdspersonal, skolledare och pedagoger. Allt för att alla delar av skolan skall vara representerade. Trygghetsteamets/Antimobbningsteamets arbete står i att vara ett stöd åt kompisstödjarna men också att agera som ledare i det faktiska arbetet mot mobbing och kränkande behandling. Det är deras uppgift att kartlägga den mobbing och kränkande behandling som förekommer på skolan och hantera denna.

Kompisstödjarna är två elever från varje klass, som röstas fram av sina klasskamrater. Deras främsta uppgift är att vara förebilder på hur en bra kompis skall vara. En kompisstödjare skall ta avstånd från mobbing och kränkande behandling och vara uppmärksam på om någon är utstött eller ensam mot sin vilja. De fungerar således som en länk mellan de utsatta eleverna och de vuxna. Kompisstödjarna träffas, precis som Trygghetsteamet/Antimobbningsteamet, med jämna mellanrum och då tillsammans med en vuxengrupp. På mötet diskuteras bland annat elevgrupperingar på skolan och enskilda elevers utsatthet, men också hur man kan skapa en god stämning i den egna klassen och på skolan. Viktigt att veta är att Friends program grundar sig på att det är de vuxna som alltid har det övergripande ansvaret.

Att ledningen prioriterar det förebyggande arbetet både ekonomiskt, resursmässigt och tidsmässigt är viktigt om ett bra resultat skall uppnås, menar Friends. Att personalen får kompetensutveckling och att det ges möjlighet att arbetas med det i klasserna är en förutsättning. Friends arbete är i första hand ett förebyggande arbete, men om något akut uppstår rekommenderas strukturerade samtal med Friends erfarenheter. Detta är en metod som till stor del liknar Farstametoden, men en stor skillnad är att Friends program satsar på många samtal under kort tid. Samtalen verkar inte terapeutiska, utan har som mål att förändra mobbarens beteende. Man samlar in information om vad som hänt från alla håll i

skolan och man kallar mobbaren/mobbarna till samtal. Helst helt oförberett då man på så sätt förhindrar lögner eller att eleverna, om det handlar om flera, pratat ihop sig. Likt Farstametoden är man försiktig med föräldrakontakten innan första samtalet ägt rum. Att möta eleven med respekt är en självklarhet och man undviker att moralisera eller agera känslomässigt.

Utmärkande för Friends program

Syftet är att eleverna och pedagogerna samverkar i det förebyggande arbetet

Kamratstödjare

Strukturerade samtal vid akuta situationer, många samtal under kort tid.

Ledningen har huvudansvaret

3.4 Definition av mobbning

Det var 1969 som ordet **mobbning** började användas i Sverige (senare ändrades stavningen till **mobbning**). Ordet mobbning kommer från det engelska ordet "mob" och är en term för att beskriva en större grupp människor som utför en särskild aktivitet, men att det inte skall glömmas bort att det inom denna grupp är deltagarna som sinsemellan är mer eller mindre aktiva. Mobbning kan dock bli svårt att upptäcka då den finns i många olika varianter

Dan Olwéus, psykolog och professor inom personlighetspsykologin, menar att är det i skolan som den mesta mobbningen äger rum, även om den kan finnas på de flesta ställen i samhället.

"Bullying is not a new problem - nor is it unique to Scandinavia."

(Olweus, 1993, the foreword).

Han menar vidare att så mycket som 50-75 procent av mobbningen sker på skolgården, i korridorerna eller där ingen ser. Han menar, genom egen forskning, att ju fler lärare som befinner sig på skolgården under rasterna ju mindre mobbning förekommer. Begreppet mobbning har många olika definitioner och kan av den anledningen vara svår att upptäcka. Heinemann, (1972) pionjär inom forskningen om mobbning, anser att det kan klassas som

mobbing när fysiskt eller psykiskt gruppvåld riktas mot en individ.

Enligt tidigare forskning om mobbingoffer, hävdar Olweus (1993) att man kan märka att mobbingoffer tenderar att vara mer osäkra och mer försiktiga än andra, även tystlåtna, känsliga och ängsliga. De har inget aggressivt beteende och de drar sig gärna undan.

Olweus kallas dessa barn för *passiva mobbingoffer*. Enligt Olweus egen undersökning verkar det som om mobbingoffren sjunker i antal ju högre upp åldern de kommer. Olweus menar vidare att beteendet hos mobbade elever både kan vara orsaken till och resultatet av mobbing, men att även de som mobbar riskerar konsekvenser av sitt handlande eftersom det finns vissa tecken på att dessa barn senare fortsätter med kriminalitet och/eller missbruk.

Being bullied leads to depression and low self-esteem, problems that
can carry into adulthood.

(Olweus, 1993)

Olweus undersökningen visar också att det är fler pojkar än flickor som mobbas men att det skiljer i hur mobbningen utförs. Pojkar utsätts i högre grad för direkt mobbing, såsom slag och sparkar, medan flickor faller offer för indirekt mobbing i stället, såsom till exempel utfrysning eller viskningar bakom hennes rygg. Även Høiby (2006) skriver om skillnaderna mellan pojkar och flickor när det gäller mobbing och hennes uppfattning stämmer helt överrens med det Olweus skriver. Att pojkar är mer högljudda i sitt sätt att kränka och mer fysiskt, medan flickor i stället mobbar genom utfrysning och mer psykisk kränkning. Detta gör att flickornas mobbing ofta är svårare att upptäcka, eftersom den är tyst och till stor del sker dolt.

Rädda Barnens (2008) årliga undersökningar visar att kränkningarna bland barn och ungdomar inte bara blir grövre utan att de även ökar i antal. Det är således pedagogers och lärares ansvar att redan från det att de börjar på förskolan möta barnen med respekt och värdighet. Det ligger i uppdraget som pedagog och lärare att vara en förebild för eleverna och agera utifrån det.

Mobbing kan enligt de flesta forskare inom område anta olika former. Sharp och Smith

(1994) nämner bland annat följande:

- *Fysisk eller kroppslig mobbning* – sparka, slå, ta saker från någon och förstöra någons ägodelar.
- *Verbal mobbning* – retas, kalla någon vid öknamn, förolämpningar, rasistiska kommentarer.
- *Indirekt mobbning* – ryktesspridning, uteslutning, utstötning.

Den definition som används av Ljungström (2006) i Farstametoden är att: ”Mobbning är när en, men oftast flera personer, systematiskt under en viss tid trakasserar en annan person – mobbingoffret – fysiskt och/eller psykiskt” (Ljungström, ibid, s 7). Det är systematiken och upprepningen och trakasserierna över tid som gör det till mobbning enligt Ljungström (ibid.) Han poängterar också att det är mobbingoffrets perspektiv och upplevelse som ska vara vägledande för att definiera en situation som mobbning. Även här delas definitionerna upp i olika delar, den ena kallas här för aktiv/direkt mobbning som innefattar fysisk, verbal och psykiskt mobbning. Den andra är passiv/indirekt mobbning kan även benämnas som utfrysning. Denna form kännetecknas enligt Ljungström (ibid,s.8) av en ”avvisade hållning, undvikande och vägran att samarbeta, eller att ge information - fnissa le och antyda, men ej säga öppet”

Även Friends förklarar begreppet mobbning på flera olika nivåer och menar att mobbningsproblematiken helt enkelt måste sättas i sitt sammanhang för att kunna hanteras och på så sätt också förklaras. Man menar att huvuddelen av orsakerna till mobbning, diskriminering och kränkande behandling ligger på organisations – och/eller gruppnivå. Det ena leder till det andra. Börjar det med dålig organisation, följs det av svagt ledarskap och för få vuxna på skolan. För få vuxna på skolan leder till för stora barn/elevgrupper vilket har direkt samband med ökad mobbning och kränkande behandling. Men visst är det så att även andra faktorer, som stress och oro bidrar till detta, liksom gruppdynamik och gruppklimat.

3.4.1 Nya begrepp och definitioner

Under andra hälften av 1990-talet sammanlänkas mobbning med kränkingsbegreppet.

Kränkning står till skillnad från mobbning som en juridisk term. (www.skolverket.se) 1994 blir skyldigheten för alla i skolan att agera mot mobbning tydligare genom tillägget i skollagen (SFS 1993:167) att den som verkar inom skolan *särskilt skall bemöda sig om* att hindra varje försök från elever att utsätta andra för kränkande behandling. De vuxna ska vara lyhörda och uppmärksamma på alla signaler om dåliga kamratrelationer och ansatser om kränkande behandling. I den nya handledningen för att utforma likabehandlingsplanen/plan mot kränkande behandling (www.skolinspektionen.se) finns inte längre begreppet mobbning med. Idag finns det flera olika begrepp och definitioner som här bör förklaras.

Diskriminering är när skolan på osakliga grunder behandlar en elev sämre än andra elever på grund av

- Kön
- Funktionsnedsättning
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Sexuell läggning
- Ålder
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Diskriminering kan vara direkt eller indirekt. Direkt diskriminering är en orättvis behandling eller missgynnande av en person på grund av de tidigare anledningarna. Indirekt diskriminering är tillämpande av bestämmelser eller förfaringsätt som verkar vara neutrala men som i praktiken får en diskriminerande effekt.

Kränkande behandling är ett uppträdande som kränker en elevs/barns/vuxens värdighet.

De kan bestå av:

- Fysiska (slag, knuffar)
- verbala (hot, svordomar, öknamn)
- psykosociala (utfrysning, blickar, alla går när man kommer).

Men kan även innefatta bilder och texter som lappar, SMS, MMS och meddelande på olika webcommunities. Även här finns en uppdelning i två olika falanger. Dessa är trakasserier,

som är en behandling av eleven som kränker dennes värdighet och som har samband med de sju diskrimineringsgrunderna, och annan kränkande behandling, vilket innebär ett uppträde som kränker värdigheten utan att kopplas till diskrimineringsgrunderna. Detta är de nya direktiven som varje skola i sitt arbete med likabehandling och att motverka kränkande behandling har att arbeta med.

4. Metod

Här kommer vi att beskriva vårt tillvägagångssätt samt de val vi har gjort och på vilka grunder vi har gjort dem.

4.1 Forskningsetik

I studien har vi tagit hänsyn till de forskningsetiska aspekterna. De fyra huvudkraven förklaras enligt följande av Vetenskapsrådets (www.codex.vr.se)

Informationskravet

Vid en intervju är forskaren skyldig att informera deltagarna om syftet och på vilket sätt undersökningen kommer att genomföras. Vilket vi gjorde genom ett informationsbrev till samtliga berörda informanter.

Konfidentialitetskravet

Innebär sekretessen som betyder att personuppgifter eller annan känslig information, som kan avslöja vem eller vilka som berörs i studien inte ska kunna igenkännas. Informationen ska dessutom vara otillgänglig för obehöriga. Vi informerade om att både skola och informanter kommer att avidentifieras och vårt empiriska material enbart kommer att hanteras av oss.

Samtyckeskravet

Deltagarna får information om att studien är självvald och deras medverkan gäller så länge de själv vill. Detta fick de information om när vi skickade ut informationsbrevet.

Nyttjandekravet

Betyder att insamlade uppgifter enbart får nyttjas till det som var avsikten. Informanterna har fått information om att vår intervju ligger till grund för vår studie. De kommer att få tillgång till det slutgiltiga resultatet.

4.2 Genomförande

Vårt arbete har kommit till genom gemensamma diskussioner, analyser och reflektioner av de intervjuer vi gjort och av texter vi har analyserat. Både samarbete och arbete var för sig har fungerat väl.

Syftet och frågeställningen i vår studie är riktad mot informanternas uppfattningar om arbetet mot kränkande behandling och deras upplevelser av hur dessa implementeras. Vi blev därför inspirerade av den kvalitativa intervjun som forskningsmetod. Det kvalitativa synsättet riktar sig mot individen (Backman, 1998). Vi anser att metodvalet lämpar sig bäst för att komma åt individers åsikter och resonemang. Genom intervjun får respondenten en bild av den andres verklighet. Man får tillträde till den intervjuades medvetenhet för att ta del av dennes upplevelser, tolkningar av omgivande verklighet i relation till sina tidigare kunskaper och erfarenheter menar Kvale (1997).

I vår studie har vi gjort en textanalys av två skolors likabehandlingsplaner eller motsvarande dokument som ligger till grund för arbetet kring och mot kränkande behandling. Till detta har vi gjort kvalitativa intervjuer med två olika grundskolors Trygghetsteam/Team mot kränkande behandling. Genom intervjuer med trygghetsteam/teamen mot kränkande behandling får vi fram hur de anser att de arbetar. Text analysen ger oss en bra bild av hur de är tänkt att de ska utföra arbetet. Vi vill genom en komparativ studie komma fram till svaren på våra frågeställningar. Enligt Repstad (2006) och Johansson & Svedner (2004) ger kombinationer av flera metoder ett bredare dataunderlag och därmed också ett mer tillförlitligt underlag för tolkning och slutsatser. Detta hoppas vi att få med hjälp av kombination av dessa två metoder.

Innan vi gjorde våra intervjuer skickade vi ut informationsbrev där informanterna fick en bakgrund till vårt arbete och vi fick möjlighet att samla in information om informanternas bakgrund och yrkeserfarenhet.

Intervjun på skola **A** gjordes med Teamet mot kränkande behandling. Teamet består av rektor och pedagoger från skolans alla årskurser. På skola **B** finns ingen rektor representerad utan deras team bestod enbart av pedagoger. Intervjuerna både på skola **A** och på skola **B**

var halvstrukturerade. Detta för att syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenhet hos något exempelvis den intervjuades uppfattningar om något. Det innebär att man inte i förväg kan formulera svarsalternativ för den person som intervjuas eller avgöra vad som är det "sanna" svaret på en fråga (Patel och Davidsson, 2003). Kvale (1997) betonar att det fenomenologiska idealet är just att lyssna utan förutfattade meningar och tillåta den intervjuade att beskriva sina upplevelser utan avbrott för intervjuarens frågor, det är bättre att de bara får prata själv, så får man ställa följdfrågor om man vill veta något mer om något de sagt. Detta ideal lutade vi oss på när vi gjorde våra samtalsintervjuer med teamen. Vi hade vissa teman som vi utgick ifrån sedan gav vi följdfrågor i dess sammanhang.

Båda intervjuerna var tänkta att göras i så kallade gruppintervjuer med förhoppningen om att det skulle generera en mer lättflytande diskussion. Vilket också fungerade bra trots ett bortfall av en informant på skola **B**. Intervjun spelades in dels med en diktafon och dels med en filmkamera, men ingenting filmades. Linsskyddet satt på, då det bara var ljudet vi ville åt. Två likadana inspelningar av säkerhet, om något skulle gå fel. Intervjuerna genomfördes på respektive skola och förbestämd mötestid för Teamen. Detta av praktiska skäl för alla inblandade. När intervjuerna var genomförda så transkriberades dessa, se bilaga 1 och 2, och användes sedan som underlag för vår analys tillsammans med de dokument vi hade fått på respektive skola. För även om skola **B** inte har någon likabehandlingsplan hade de andra dokument som de utgick ifrån. Vid transkriberingen avidentifierade vi alla informanter och även skolorna för att tillgodose konfidentialitetskravet.

En kvalitativ och jämförande forskning är sådan forskning där insamlingen av materialet bygger på "mjuka" data såsom intervjuer eller tolkande analyser av textmaterial (Patel och Davidsson, 2003). Detta är den form av "data" vi kommer att använda oss av i vår studie. Det man vill få fram med den kvalitativa forskningsmetoden är att hur väl man kan mäta det man vill mäta. Man använder då begreppen reliabilitet och validitet för att beskriva hur bra datainsamlingen har fungerat (Alvesson, Sköldberg, 2008). Det gäller att fråga de frågor som ger de svar man är ute efter. *Reliabilitet* handlar om pålitlighet, vem man kan lita på och om de uppgifter man får stämmer. Det avser även att jag mäter på ett tillförlitligt sätt (Alvesson, Sköldberg, 2008). Det man måste ta i beaktning när det gäller det resultat vi fick fram är att

detta resultat enbart gäller för dessa informanter, just detta är dessa utvalda lärares sanningar och hur de upplever att det är. Vi hade genom att undersöka fler skolor haft möjlighet att öka vår reliabilitet. Med *validitet* avser vi att vi mäter det som är relevant i sammanhanget. Validitet handlar om att använda rätt sak vid rätt tillfälle och det gäller att veta när det passar sig (Alvesson, Sköldberg 2008). Vi har utifrån våra frågor valt att analysera de delar av vår intervju som kan uppfylla vårt syfte. Vi har utformat våra frågor så att de svarar på det vi söker och vi anser därför att vår studie i detta syfte har hög validitet.

Enligt Kvale, Brinkmann (2009) så finns det ingen sann, objektiv omvandling från muntlig till skriftlig form. Men vi anser att vi har gjort en objektiv beskrivning (transkribering) av våra intervjuer och inte lagt in vår egen tolkning av de intervjuer vi gjort utan skrivit av de ord för ord. Dessa objektiva transkriberingar har vi sedan tolkat och analyserat så att vår subjektiva bild av svaren blir vårt resultat i studien.

4.3 Urval

Vi valde ut två skolor i Halmstad kommun varav den ena har en likabehandlingsplan (Skola A) och den andra inte har en likabehandlingsplan (Skola B). Detta med syfte att se om en likabehandlingsplan gör skillnad på arbetet mot kränkande behandling och diskriminering. På varje skola gjordes en intervju med Teamen och de informanter vi intervjuade var de vi ansåg kunde bidra med den kunskap och information som efterfrågades i studiens syfte. Informanterna är med i arbetet med att ta fram likabehandlingsplanen eller ingår i de så kallade Trygghetsteamerna eller Teamen mot kränkande behandling. De är alltså väl insatta i vad likabehandlingsplanen innebär och har en god bild av hur situationen ser ut på respektive skola. Det urval vi gjort är ändamålsenligt som enligt Hartman (2004) är att vi söker en specifik kunskap.

5. Analys

Här kommer vi att presentera de skolor och pedagogerna i de olika teamen, de så kallade informanterna. Vi kommer även att analysera hur väl skolornas arbete med att implementera sina visioner och mål har lyckas utifrån begreppen **kan**, **vill** och **förstå**. Hur arbetet med att förebygga och motverka kränkande behandling fungerar enligt informanterna och om det gör någon skillnad om de har en likabehandlingsplan eller inte. Vi har analyserat intervjuerna med informanterna i Teamen och de dokument som ligger till grund för skolornas arbete med att motverka kränkande behandling. Utifrån skolornas arbete och det som utmärker de olika åtgärdsprogrammen har vi sorterat in dem i kategorier.

5.1 Presentation av skolor

På **Skola A** går ca 345 elever i åk F-5. Skolans upptagningsområde är mestadels villor och ett fåtal lägenheter. Det har skett en stor nybyggnad i området nyligen, vilket har påverkat elevantalet på skolan. Skolan och skolgården är byggda i början av 60-talet och sedan tillbyggd på 80-talet. Det finns två spår på skolan som har väldigt lite samarbete men inga motsättningar att tala om. Antalet elever med svenska som andraspråk är bara ett fåtal. Föräldrarna har stor möjlighet att påverka och har ett när samarbete med skolledningen genom en stark föräldraförening.

På **Skola B** går 220 elever i åk F-6. Skolan ligger utanför Halmstad i en mindre ort. Det har ett upptagningsområde som består precis som skola A, av mestadels villor. Skolan är byggd på 50-talet. Fritidsverksamheten är integrerad på själva skolan. Antalet elever med svenska som andraspråk är här ett fåtal. Även här finns en föräldraförening som är med och påverkar skolans vardag i nära kontakt med ledningen på skolan.

5.2 Presentation av informanter

Våra informanter på skola **A** består av; En förskollärare, en fritidspedagog, tre lärare, varav en slöjdlärare och en rektor. Flertalet av dessa informanter har fler än tio år inom yrket.

Deras erfarenhet med arbetet inom Teamet mot kränkande behandling varierar. Det är den personal inom skolan som har mest intresse av detta arbete som representeras i teamet, därför saknas skolsköterska, kurator och specialpedagog. På skola **B** består Trygghetsteamet av fyra pedagoger som täcker över hela skolans åldrar. Ingen av informanterna har mer än tio år i yrket. Här finns ingen rektor eller annan personal ur ledningen med. Inte heller skolsköterska eller kurator finns representerade.

5.3 Analys

Under vår analys så kommer vi att benämna de intervjuade informanterna som deltar i de olika skolornas team som enbart Team. Detta för att underlätta för läsare och för att få ett helhetsbegrepp. Genom att dela upp vår analys i kategorier vill vi förenkla och ge en bättre struktur för läsaren, detta görs om man kategoriserar eller tematiserar analysen menar Patel (2003). De kategorier vi vill titta på när vi gör vår analys är följande. Centrala ställningstaganden, Definitioner, Implementering, ansvarsfördelning och delaktighet, Förebyggande åtgärder, Akuta åtgärder, Uppföljning och utvärdering.

5.3.1 Centrala ställningstaganden

Skola **A** strävar efter att eleverna själva skall vara med i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, från planering till genomförande och utvärdering. Man vill främja flickors och pojkars lika rättigheter samt förebygga och förhindra alla former av kränkande behandling och diskriminering. Att alla elever och all personal på skolan skall känna sig trygga och bemötas med respekt är det som ligger som bas i skolans vision och alla tendenser till trakasserier skall enligt skolans vision aktivt bekämpas. Man strävar efter nolltolerans, även om skolan inte är överrens om vad nolltolerans innebär eftersom den diskussionen inte har ägt rum, enligt rektorn på skola **A**.

Skola **B** har en vision som talar om att alla ska bli sedda och få lyckas varje dag, känna trygghet och möjlighet att påverka sin egen situation i en stimulerande miljö. Mycket här handlar om att alla barn är allas barn och var och en har ansvar för sina handlingar. Vilket bygger på SET modellen som deras arbete bygger på.

5.3.2 Definitioner

Skola **A**s definitioner av kränkande behandling och diskriminering är hämtat ur handledningen från JämO, DO, HO, HomO & BEO. Skolan skiljer således på direkt diskriminering, indirekt diskriminering, kränkande behandling, trakasserier och annan kränkande behandling. Skolan har helt gått ifrån begreppet ”mobbing”. Skola **B** skiljer på diskriminering och trakasserier och har ett dokument som de döpt till ”Plan mot kränkningar” där de hänvisar till de sju diskrimineringsgrunderna, det vill säga:

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionshinder
- sexuell läggning
- ålder

5.3.3 Implementering, ansvarsfördelning och delaktighet

Att implementera ett arbetssätt för att förebygga och motverka kränkande behandling handlar om att **förstå, kan och vill**. Detta visar de tydligt på skola **A** i sina planer, men vi anser även att det går att se på resultatet, att de inte har haft några anmälningar om kränkande behandling till Teamet de senaste åren. Det handlar också enligt Lundquist (1992) om att den som styr förstår sin roll och att den som blir styrd kan och vill genomföra det som de styrande har gett dem i uppdrag. Denna rollfördelning verkar klar på skola **A**. På skola **B** ser vi klara brister på ansvarstagande från rektors sida när det gäller att skapa en likabehandlingsplan. Sedan det tillkommit en ny rektor på skolan och att Skolinspektionen har kritiserat ledningens arbete så har förändringar påbörjats. Vi kan tydligt se det *traditionella perspektivet*, en så kallad toppstyrning på skola **A** där arbetet kommer uppifrån ledningen och arbetas med på alla nivåer. Medan det på skola **B** kommer nerifrån klassrummen men inte

när ledningen. Vi kan ändå se kopplingar till *närbyråkratsperspektivet*, alltså en bottenstyrning.

Vi anser att informanterna när det gäller kamratstödjarverksamheten på båda skola **A** och **B** visat att de både vill och förstår sin uppgift. Som enligt skolverket rekommendationer ger klara direktiv om att eleverna ska vara delaktiga i arbetet mot kränkande behandling. Det visar även att de kan i den aspekten att de har resurser till genomförandet av kamratstödjargrupper i form av avsatt tid på båda skolorna.

Både skolan **A** och skola **B** vill främja förståelse för andra människor och elevers förmåga till inlevelse. Skola **A** ser däremot vikten av att arbetet implementeras längs hela kedjan, från organisationsnivå ner till individnivå och hela tiden hålls levande och aktuell. Detta visar på att de stödjer sig på Olweus tankar och visioner. Skola **B** har fått ner detta på elevernas nivå och utför trots brist hos ledningen ett mycket bra arbete på grupp- och individnivå.

På skola **A** så kan vi se att Rektorn och hela Teamet har en klar bild av vilket ansvar de har både i Teamet och på skolan. Rektorn visar i sitt kontinuerliga arbete med att utveckla planen att han förstår sin uppgift och tar sitt ansvar. En del informanter har hand om att utbilda och samordna kamratstödjarna och andra har en mer informativ roll gentemot sina kollegor. Detta är tydliga tecken på *nätverksperspektivet*, det är genom förhandling som auktoriteten fördelas mellan aktörerna. Även om direktiven kommer uppifrån om vad det är som ska göras så kan informanterna sedan fördela ansvaret på denna nivå. Det verkar däremot som om rektorn på skola **B** inte har förstått sin roll och tagit sitt ansvar när det gäller vad som står i skollagen om att en likabehandlingsplan ska finnas på varje skola. Det är först idag, fyra år sedan lagen trädde i kraft, som arbetet påbörjats med att skriva en likabehandlingsplan

Skola **A** ansvarar tillsammans för att likabehandlingsplanen är ett levande dokument hos både elever och pedagoger. De tycker det är viktigt att eleverna är väl medvetna om vad som gäller på skolan och visar det genom att de har tagit fram en Barnens likabehandlingsplan, för att den ska bli begriplig även för eleverna. De har enligt informanterna värdegrunds dagar och kamratstödjarna arbeta mot eleverna ute i klasserna. På skola **B**, som inte har någon likabehandlingsplan, är ansvarsfördelningen inte lika tydlig. Ingen av informanterna

var säkra på vem som ansvarade för vad.

Ett sätt att få eleverna att vara delaktig är att skola **A** två gånger om året får göra elevenkäter och så kallade sociogram. Även skola **B** fyller i må-bra-enkäter och arbetar med husmodellen, där eleverna själva får fylla i hur de mår och belysa problemområden på skolan. Detta menar vi visar på ett elevcentrerat arbetssätt, vilket är ett krav från skolverket och lagstiftningen i utformningen och implementeringen av likabehandlingsplanen Kamratstödjarna är en annan verksamhet på både skola **A** och **B** som ger eleverna en känsla av delaktighet anser informanterna. Även föräldrarna på både skola **A** och på skola **B** har möjlighet att påverka arbetet genom skolans föräldraförening som är en remissinstans enligt rektorn på skola **A** för att ta fram och godkänna likabehandlingsplanen.

5.3.4 Förebyggande åtgärder

Kamratstödjarna på skola **A** en har stor roll i det förebyggande arbetet. De får utbildning och träffas regelbundet i möten ledda av två informanter från Teamet. Informanterna är eniga om att kamratstödjarna är viktiga, då de rör sig på skolan mer öppet och ser saker på ett annat sätt än personalen. Kamratstödjarnas arbete på skola **B** är inte lika gediget om man jämför med skola **A**, men de träffas varje vecka och en gång varje månad träffar de Trygghetsteamet. Alla elever har dessutom tillgång till en brevlåda där eleverna kan lägga anonym information till Trygghetsteamet. Detta för att underlätta informationsgången utan att någon behöver känna att man skvallrat.

Flertalet forskare och Friendsmodellen talar om kamratstödjarnas viktiga funktion att se det som händer bakom lärarens rygg och utanför klassrummet. Kamratstödjarna arbetar mot klasserna med olika värdegrundövningar och samarbetslekar på båda skolorna. De fungerar även som en form av faddrar när de nya F-klassarna ska börja i skolan på skola **A**. Detta för att de ska veta vem de kan vända sig till när de är nya, en form av extra trygghet. Liksom att det finns rastvakter på skolan och att dessa bär reflexvästar så att alla elever vet att det finns vuxna som är ute och ser vad som händer. Skola **A** har även ett samarbete med kommunen då det på skolans alla raster finns en trygghetsvärd, en extra vuxen som annars inte finns i skolans verksamhet. Detta kan kanske ge skolan ytterligare en möjlighet att upptäcka

kränkande behandlingar ute på skolgården. Även kanske att möjlighet att tala med en utomstående vuxen ger vissa elever större förtroende än om det är en pedagog på skolan.

5.3.5 Akuta åtgärder

Både skola **A** och skola **B** använder sig av Farstamodellen, även om den på båda skolor modifierats en aning. På skola **A** har det skrivits in i planen att ”föräldrarna skall kontaktas skyndsamt” vilket inte kännetecknar Farstamodellens grundtankar, men som lagts till av skolan själv efter kritik från bland annat föräldraföreningen.

”– För det är jätteviktigt att föräldrarna får reda på det och sen beror det på vad det är för fall, många gånger så här när det är små barn så vet föräldrarna redan när det kommer upp.”

(pedagog skola A)

På skola B kallas inte ens rektorn in i första hand utan det förväntas att pedagogerna själva skall lösa problemet.

5.3.6 Uppföljning och utvärdering

På skola **A** har håller de just på att revidera sin likabehandlingsplan efter kritik av skolinspektionen. De har under åren haft fler uppföljningar av den på arbetsplatsträffar och på möten med föräldraföreningen. Detta visar på att de är medvetna om vikten av uppföljning och utvärdering av arbetet mot kränkande behandling. Att de på flera nivåer även gör detta och inte bara på organisationsnivå utan att det följer hela kedjan från ledningen ner till eleverna. Skola **B** har inte haft någon form av uppföljning eller utvärdering av sitt arbete, detta hoppas de ska bli bättre med en skriven likabehandlingsplan.

”Det kommer bli lättare att se vad vi gör[....]

lättare när vi vet att det finns ett datum som vi ska följa upp det”

(informant skola B).

Det är här man kan se den stora bristen i skola **B** arbete. Men när det kommer till uppföljning av själva det akuta arbetet, arbetar de på liknande vis båda skola **A** och **B**. De har uppföljningssamtal som är en blandning av flera av åtgärdsprogrammen, från både Olweus, Friends och Farsta metoderna. Här har de plockat de bästa bitarna från alla programmen och gjort en egen variant, vilket verkar vara det som är vanligast förekommande i skolan idag enligt Peter Östlund (www.skolverket.se).

6. Avslutning

Här redovisar vi vårt resultat, alltså det vi kommit fram till i vår undersökning. Dess slutsatser och avslutande diskussion där vi lägger in våra tankar och funderingar om ämnet och vad som sägs i den aktuella debatten.

6.1 Resultat

Sedan 2006 skall alla skolor enligt lag ha en likabehandlingsplan. I denna plan skall det framgå dels hur skolans förebyggande arbete kring diskriminering och kränkande behandling skall fungera, dels ska de åtgärder som skall vidtas om mobbing trots allt uppkommer finnas med. Alltså de strategier som skall fungera på den aktuella skolan. Viktigt är också att oavsett vad det är för dokument som gäller i arbetet mot kränkande behandling och diskriminering, så skall texten vara skriven på sådant sätt att den är tydlig och lätt att förstå och på så vis lätt kan implementeras.

Enligt oss har de *förstått* sitt uppdrag både på skola **A** och på skola **B**, även om det på skola **B** tyvärr stannar hos pedagogerna. De vet vad arbetet innebär och de vet sitt uppdrag enligt lag. Ledningen på skola **B** har däremot inte förstått uppdraget och vikten av det, enligt oss, då de inte varit involverade i arbetet. Detta innebär också att arbetsfördelningen är jämn på skola **A**, men mycket ojämn på skola **B**. All arbetsbelastning ligger hos pedagogerna, då ledningen inte tagit sitt ansvar.

Vi finner tydligt att både skola **A** och skola **B** *vill* jobba förebyggande mot diskriminering och kränkande behandling och att det gemensamma arbetet på skolorna, pedagogerna emellan, är gediget. När det kommer till att *kunna* arbeta utifrån en likabehandlingsplan eller motsvarande dokument känner vi att skola **B** ligger sämre till än skola **A**, i och med att ledningen inte finns och stöttar.

Vår studie visar så klart bara hur det fungerar på två grundskolor i Halmstad kommun, men vi anser också att vår studie visar att ett genomtänkt, väl planerat och ett gott arbete mot diskriminering och kränkande behandling kan göras både med och utan en

likabehandlingsplan på skolan. Vi har funnit att det inte görs ett bättre arbete enbart för att det finns en likabehandlingsplan att gå efter. Däremot märks det tydligt att det blir övermäktigt för pedagogerna att sköta allt detta arbete själva, om inte stöd i form av tid, ekonomiska resurser och fortbildning ges av ledningen. Även om det än så länge inte märks i själva arbetet känner pedagogerna på skola **B** att de saknar detta stöd, medan pedagogerna på skola **A** hela tiden haft ett mycket gott samarbete från ledning, genom pedagoger ner till elev.

6.2 Slutsatser

När vi tittar på vår första frågeställning, kommer vi fram till följande slutsatser;

Vi kan i vår studie se att det på skola **A** finns en likabehandlingsplan och att den implementeras med i huvudsak det som Sannerstedt (2001) kallar det *traditionella perspektivet*. Implementeringen är toppstyrd, vilket innebär vissa svårigheter för arbetet att nå ändå ner i klassrummen och på elevnivå. Trots detta kan man se tydliga tecken på både *kan, vill* och *förstå* längs hela kedjan. Ansvarsfördelningen är tydlig, då alla tar sitt ansvar i arbetet och inget läggs över på någon annan.

På skola **B** finns ingen likabehandlingsplan, men man har däremot arbetat utifrån sin vision om att alla har rätt att bli sedda. Här kan vi se en annan form av implementering, Sannerstedts (2001) *närbyråkratsperspektiv*. Arbetet bland pedagoger och elever är gediget och alla har förstått sin roll och tagit sitt ansvar. Däremot är bristerna i implementeringen här på ledningsnivå, då det inte tagits något som helst ansvar hos rektorn.

När det kommer till fråga två är våra slutsatser följande;

Teamen på både skola **A** och skola **B** anser att deras arbete mot diskriminering och kränkande behandling är väl fungerande. Detta menar de att de kan se på sina resultat, med få anmälningar av kränkningar. Däremot medger teamet på skola **A** att brister finns. Detta kan bero på att utvärderingar av arbetet görs med jämna mellanrum, vilket innebär två gånger per termin. Skola **B**, som saknar en likabehandlingsplan, anser att det är just detta

som kan förbättras. De anser själva att det beror på att de saknar ett dokument att gå tillbaka till för att kunna göra en utvärdering möjlig.

Skola **A** anser att de arbetar förebyggande i och med kamratstödjare som kan kopplas till Friendsprogrammet. Deras samtalsmodell vid akuta åtgärder bygger på Farstas frågemanual, medan likabehandlingsplanen är baserad på Olweusprogrammets olika nivåer. Alltså att arbetet skall genomföras på skolnivå, klassnivå och individnivå. De har även ett väl fungerande rastvaktssystem. De lägger bland annat mycket tid på klassråd, föräldramöten och samarbete mellan årskurserna.

Skola **B** arbetar även de med kamratstödjare och håller klassråd. De utgår däremot mycket från SET i det vardagliga arbetet på skolan. Livskunskap är ett ämne som finns på schemat. Även här kan man se att samtalsmodellen bygger på Farstas frågemanual. Här finns ett rastvaktssystem, men det är inget som lyfts fram eller framhävs.

6.3 Diskussion

Att alla idag ska ha en likabehandlingsplan enligt lag vet vi, men gör detta att alla gör ett bättre arbete när det kommer på papper? Det vi i vår studie kan se är att de faktiskt går att göra ett bra arbete trots att man saknar själva dokumentet. Vi var själva väldigt kritiska till att det fungerade men vi blev överbevisade. Att det finns klara fördelar med ett dokument med gemensamma mål att sträva mot, för att se vad det är vi ska göra och hur det kan förbättras kan både vi och våra informanter se. Framför allt så vet alla vad de ska göra och alla blir mer delaktiga med en likabehandlingsplan. Vi kan se att precis som Lundquist (1992) menar så beror det på aktörerna och deras förutsättningar för begreppen *kan, vill och förstå* om implementeringen ska lyckas.

Skolverket håller i dagarna på att utvärdera de olika antimobbing- och värdegrundsprogram som många skolor använder sig av. Rapporten är väldigt kritisk till att dessa metoder används då de inte är vetenskapligt baserade. Att skolor köper in dessa program för dyra pengar och att detta sedan blir på bekostnad av bland annat fler lärar-, och speciallärartjänster. Man tror att man kan finna lösningen på mobbingproblematiken enbart

genom dessa program. Detta enligt en intervju med Gun-Marie Frånberg (Lärarnas tidning nr 20, 2010). Detta grundar sig menar Frånberg i en rädsla för skadestånd och en vilja att visa att det på skolan görs något konkret. Trots denna kritik så är det så att skolor idag använder sig av olika åtgärdsprogram för att förebygga och lösa de situationer som uppstår. Självklart efter krav från lagar och förordningar men också för att de anser att det fyller ett behov. De skolor vi har undersökt gör ett gott arbete med att förebygga och har därför låg förekomst av mobbning. Sen om detta beror enbart på elevkonstellationen eller informanternas arbete finns inga svar på. För att ge alla bästa möjlighet att uppfylla kriterierna för att kunna vilja och förstå krävs det engagemang från ledningen. Med andra ord är det många saker som ska fungera mellan många aktörer, detta är det svåra med att få implementeringen att lyckas. Men det viktiga är ju inte att vi har en fungerande likabehandlingsplan utan att vi kan ge alla elever i skolan stor möjlighet att känna sig trygga och en känsla av att alla har samma värde. En gemensam värdegrund att stå på för att klara sig resten av livet.

6.4 Förslag på vidare forskning

För att få en större helhetsbild i ämnet hade vi velat fråga både elever och föräldrar hur de upplever situationen men detta har vi fått utesluta på grund av att vi behöver begränsa vårt arbete så det blir hanterbart.

7.Referenslista

Alvesson.M , Sköldbberg.K (2008) *Tolkning och reflektion, vetenskapsfilosofi och kvalitativa metoder*

Studentlitteratur, Lund

Backman, J, (1998), *Rapporter och uppsatser*. Studentlitteratur. Lund

Barnombudsmannen www.barnombudsmannen.se (Hämtat 2010-11-18)

Bibeln/Den heliga skrift, *Gamla Testamentet*, Richard Clay Ltd, Great Britain

BRIS. www.bris.se (hämtad 2010-09-25).

Brottsförebyggande Rådet (2001). *Brottsförebyggande arbete i skolan: Lokalt*

brottsförebyggande. Idéskrift # 7 från Brottsförebyggande Rådet och Skolverket. BRÅ-rapport 2001:9, kapitel 1. Fritzes, Stockholm

Friends (2008). *Friends: Mot mobbning!* <http://www.friends.se/index.php?id=525>

Hämtad 2010-11-19

Hartman, Jan (2004). *Vetenskapligt tänkande: från kunskap till metodteori*.

Studentlitteratur. Lund

Heinemann, P (1972) *Mobbing - gruppvåld bland barn och vuxna*, Bokförlaget Natur och Kultur,

Stockholm

Høiby, H, Levin, M, Thulin, A (2006) *Tillsammans mot mobbing. Klassmötet en grund för trivsel*.

Liber AB, Stockholm

Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen*

Undersökningsmetoder och språklig utformning Kunskapsförlaget i Uppsala AB, Uppsala

- Kallentoft, M (2009) , *Höstoffer*, Natur och Kultur, Stockholm
- Kvale, S (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund
- Kvale, S, Brinkmann.S (2009),*Den kvalitativa forskningsintervju*, Studentlitteratur, Lund
- Ljungström, Karl (1998), *Mobbing i skolan ett kompendium om mobbing samt mobbingbehandling enligt Farstametoden*. Ordskällan. Stockholm:
- Lundquist, L (1992) *Förvaltning, stat och samhälle*. Studentlitteratur, Lund
- Olweus, Dan (1993). *Bullying at school*, Blackwell Publishing Ltd, United Kingdom
- Olweus International (2007) *Olweusprogrammet mot mobbning och kränkande behandling*.
www.olweus.se (Hämtad 2010-11-18).
- Patel. R, Davidsson. B (2003) *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund
- Repstad, P (2006). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur, Lund
- Riksdagen www.riksdagen.se , *Skollagen 1 kap, 2 §* (Hämtad 2010-11-18)
- Sannerstedt, A (2001) *Politik som organisation*, I red. Rothstein. B, SNS Förlag, Stockholm
- Schmieder, N (2010) *Varningar för metoder mot elevmobbning*, I Lärarnas tidning nr 20 årgång 21
Pressgrannar AB, Norrköping
- Sharp, S & Smith K (1994) *Strategier mot mobbing*, Studentlitteratur, Lund

Skolinspektionen, DO, BEO (2009) *Förebygga diskriminering och kränkande behandling, främja likabehandling* www.skolinspektionen.se (Hämtad 2010-11-15)

Skolverket (1994). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet.* www.skolverket.se. (Hämtad 2010-11-12)

Skolverket (2006) *För arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling.* Skolverkets allmänna råd och kommentarer. Stockholm: www.skolverket.se (Hämtad 2010-11-12)

Skolverket (2008) *åtta program mot mobbning utvärderas*, Skolverkets nyhetsbrev: www.skolverket.se (Hämtad 2010-11-15)

Skolverket (2009) *På tal om mobbning - och det som görs.* www.skolverket.se(Hämtad 2010-12-04)

Svenska akademien (2010) *Svenska akademins ordlista* www.svenskaakademinsordlista.se (Hämtad 2010-12-01)

Vetenskapsrådet www.codex.vr.se (Hämtad 2010-12-04)

8. Bilagor

8.1 Transkribering skola A

(Marie) - Vi ska som sagt kika lite på er likabehandlingsplan och ert arbete med antimobbning och motverkan mot mobbning och förebyggande arbete på skolan. Vi vet ju att ni har gjort en likabehandlingsplan, så vi undrar lite; Har ni haft någon mall när ni har utgått ... utformat den? Alltså från Kommunen eller så?

(Rektor) - Njaj, det har vi egentligen inte haft. Eh... vi hade ju en likabehandlingsplan tidigare som eh... inte uppfyllde dom kraven som ställs ifrån Skolverkets sida när det gäller utformning av olika likabehandlingsplaner. Eh... och med det som utgångspunkt så har jag... i första hand jag, satt mig och tittat på hur man skulle kunna lägga upp den...eh...och jag har gjort så att jag har varit ute och tittat på vad andra skolor har skrivit.. eh... och sen så har jag *stulit* (sägs med glimten i ögat) hej vilt så mycket jag har orkat och kunnat... (alla skrattar)

Ja, det är ju faktiskt så att man måste inte uppfinna hjulet själv varje gång utan finns det bra grejer att ta till sig, så tycker jag att man skall göra det. Eh.. ta till vara dom goda exempel som finns på arbeten som är gjorda sen tidigare och eh... sen måste man ju anpassa det så att det liksom stämmer med... med... hur vi arbetar på den här skolan då. Och det är därför vi inte har satt den i sjön riktigt ännu därför att vi har inte hunnit längre än att vi har tittat gemensamt i teamet här... på den.. eh.. (dörren öppnas) efter det så har jag och... ”C”, som precis kom in genom dörren..

(Marie) – Vi får kanske pausa, och förklara för ”C” vad vi håller på med... (inspelning stoppas tillfälligt)

(Rektorn) - ...ja, jag skall försöka fortsätta där jag var... jo, sen satte oss jag och ”C” vid ett tillfälle och gick igenom och tittade på vad vi... eller *jag* hade skrivit ihop eh... och sen gjorde vi vissa ändringar utefter det och diskussionerna vi hade och sen körde vi den och

diskuterade den i teamet här och gick igenom hela planen och efter det så har jag varit inne och... eller rättare sagt jag lämnade den till eh... ”I” som arbetar som genuspedagog på Kärnhuset, som har en projektanställning där inne och bad henne att *hon* skulle titta på likabehandlingsplanen och se om den uppfyllde dom kraven som, så att säga, finns och om det som står där är vettigt. Och så var jag inne förra fredagen och fick lite respons ifrån henne på det hon hade sett och så har jag gjort vissa ändringar utefter det och nu ligger det en färdig eh... ett färdigt förslag på hur det skulle kunna se ut som vi ska titta på här nu idag och vi sen är överrens om det så tänker vi oss att implementera den på skolan genom att eh... lyfta den på nästkommande arbetsplatsträff som ligger i nästa vecka och sen då presentera den för föräldrarförening, presentera delar utav den för eleverna så dom också får fungera som en remissinstans för den här, och när det är gjort så tänker vi oss att vi tar ett beslut på att det är den här planen vi ska arbeta efter och det tas då i skolans samverkansgrupp eh... troligtvis på det mötet som ligger i december månad. Så så e gången som vi har tänkt oss att vi ska jobba med den.

(Marie) – Mmm, men ni hade... för jag vet att ni har den, men e det den ni ska visa barnens likabehandlingsplan som ni ska visa för barnen, eller är det den riktiga alltså den stora ni visar för dom?

(Rektorn) – Vi har inte... pratat om det... (avbryts av att alla pratar i munnen på varandra)

(S) – Nu, nu vet jag... nu är det bara jag och ”E” som har suttit och gjort den igår, dom andra vet inte att vi har gjort en barnens... eller ett förslag... så det ska vi ta idag...

(Rektorn) - ...ja, vi ska också ta den idag...det är ju så här vi är eh.. som vanligt så är ju tid en bristvara i den här verksamheten och vi har ju fått dela upp lite grann uppgifterna inom det här teamet. Alla kan inte jobba med allting. samtidigt, utan då var det S och E som tog på sig uppdraget att titta på det som vi kallar för barnens likabehandlingsplan eh... och sen så har vi... tog jag och C tog på oss att liksom titta på den stora planen och L och I som jobbar i samma spår på skolan har tagit på sig att titta på det här med enkäter och enkätundersökningar som vi ska jobba med under året som en del utav eh.. teamets arbete så att vi har fått dela upp det så och därför har vi inte hunnit längre.

(Marie) – Nä, nä men de... mmm, så e det... Nä, sen undrade vi väl lite om det var nån speciell alltså modell det finns ju... Olweus har ju nån modell som man jobbar för och Farstametoden alltså nån som den bygger på, som erat arbete bygger på.

(Rektorn) – C har mer historia än vad jag har... (vänder sig till C)

(C) - Ja, vad det gäller metoden där så är det ju Farstametoden den här bygger på, från början i alla fall. Om vi har fall som kommer upp och att vi ska prata med dom då så är det ju den vi använder. En del utav den, en egen enkel version av den kan man säga att vi använder oss av när vi håller samtal och så med eleverna.

(Marie) -Jag vet att det har varit diskussioner med den om det här med lär... eller vad heter det, föräldrarna. Hur ställer ni er där alltså för jag vet det har varit med skolverket det har varit mycket kritik mot den...

(C) – Det har vi ju i planen också att eh... att vi ska ta kontakt med föräldrarna efteråt, skyndsamt tror jag det står om det är kvar... jag kommer inte ihåg nu...

(Rektorn) – Jag har ändrat på det... jag har ändrat på skyndsamt.

(C) – Ja, för det har vi också diskuterat någon gång fram och tillbaks...

(Rektorn) - ... vad är skyndsamt...?

(C) – För det är jätteviktigt att föräldrarna får reda på det och sen beror det på vad det är för fall, många gånger så här när det är små barn så vet föräldrarna redan när det kommer upp. Ofta har det ju varit så. Så det är inte alltid att det stämmer liksom efter en mall så det är inte, så det har varit lite olika. Eller hur? (vänder sig till de andra)

- Ja, absolut... (de andra instämmer)

(Marie) - Har dom... är det där nån... för jag vet att Friends har det här... men det var väl det Friends och kamratstödjarna osv med va? Så det är väl en liten blandning kanske egentligen...

(C) -Ja, precis...jaa...

(Marie) - För det är väl mer deras modell...det här med kamratstödjure...

(C) - Ja, precis, för dom hade vi ju också här då... Friends som gick igenom saker och så (ohörbart mummel) ...från början... så det bygger ju på det.

(Marie) - Men jobbar ni med kamratstödjarna, asså vilket arbete e det? Vad gör ni med eleverna?

(Rektorn) - Alltså det är L och E som har det här.

(L) - Jo, vi ska ju egentligen göra så att vi ska jobba med kamratstödjarna varannan vecka. Men det har varit lite svårt att få ihop tiden. En gång per termin så har vi en utbildningsdag för kamratstödjarna. Då samlar vi alla kamratstödjure.

(Marie) - Vad har ni, från vilken årskurs?

(L) - De e ifrån... vad är det nu... trean, har vi haft i alla fall innan, och fyran och femman men vi pratade ju lite om att vi skulle börja redan ifrån ettan eventuellt redan från förskoleklassen men jag vet inte, vilket det är. Men vi ska i alla fall träffas en gång varannan vecka. Då träffar liksom var och en sina egna kramratstödjure. För att kanske höra lite hur läget ligger till, kanske ta lite gruppövningar, förhoppningsvis är ju att de här kamratstödjarna ska kunna gå ut i klasserna sen och göra lite övningar, med dom andra barnen, men *tyvärr* har det inte funkat riktigt så bra denna terminen får jag säg. Men det tar vi igen.

(E) - Jag tycker att jag kommit igång lite granna på nåt sätt... Det är lite granna hur man har det... (nån annan instämmer) Men jag tycker nog att det har kommit igång, man har nog lite

rutin på det sättet... mer tid... åh... dom vet själva också hur vi ska göra men, men som du säger vitsen är ju att de ska själva gå ut och göra det i sina klasser (alla instämmer med jämna mellanrum)

(Marie) – Asså, vad gör dom...?

(E) – Asså de e lekar i grupper det e sån't som stärker grupperna och klasserna det ska vara lite roligt. Och sen så har vi haft fram... (ohörbart) Alltså, det växer fram här nu.

(E) - Men samtidigt i och med att dom är ute i klasserna dom här kamratstödjarna, så lär ju de andra barnen lära känna dessa kamratstödjarna också och veta vilka dom e, vilket jag tycker är viktigt. Från början, jag vet inte när det var, men då hade dom nån liten knapp eller nåt sånt så det skulle synas att de var kamratstödjare, men liksom man byter jacka och man byter tröja... och så fanns inte dom kvar...

(alla) – Nää...

(E) -Jag vet att innan var det lite mer man hade fokus på att ”har du sett nånting”, vad som har hänt på rasterna. Eh... asså, det var mycket det här att man frågade hela tiden. Jag vet att... jag kände det att det blev rätt så mycket att dom tyckte det blev jobbigt...

(Marie) – Mmm...

(E) - ...å va kompisstödjare för att dom blev... dom kände sig som angivare...

(Marie) – Lite poliser, asså så... mmm...

(E) – Då var det många som ville hoppa av och inte va det längre. Så att eh., vi har nog lagt ribban lite lägre nu asså, mer att det...

(Marie) – Mm...

(E) – ska... ja, att vi jobbar med detta med grupper, leken och gruppövningar och så.

(Marie) – Mm... Att man tar mer hand om det liksom och stödjer dom... (ohörbart)

(E) – Ja, ja... Nä, för ibland är det kanske deras egna klasskamrater det handlar om, man ska skvallra på. Så att eh...

(Rektorn) – Samtidigt som vi varit väldigt noga med att trycka på att... att... om man så att säg... (harklar sig)... ser någonting, någon som blir kränkt eller trakasserad...

(E) - ...absolut...

(rektorn) - ...så är det inte att skvallra.

(flera) – Nä, nä...

(rektorn) – Utan det är ju för att alla ska få en chans att må väl på skolan, så att säg. Men det är ingen lätt situation.

(flera) – Nä...

(E) – Och det var nog lite tuffare då, för jag tycker det... vi har ju inte så mycket mobbing.

(flera) – Nä, nä...

(C) – Nä, det är mycket lugnare nu.

(E) – Det har inte varit nåt nu detta året ju.

(flera) – Nä...

(rektorn) – Jag har ett fall som jag ska ta upp idag...eh... (någon hostar)...eh... det, det e ett gammalt fall som återkommer eh...och det är egentligen inte...

(Marie) – Nä...

(rektorn) - ...inget valt fall av kränkande behandling på det sättet.

(någon) – Mm...

(Jenny) – Eh, uppfattar ni att ni allmänt... eh... att likabehandlingsplanen är ett dokument som allmänt följs på skolan?

Tystnad

(Jenny) – Märker man det liksom i allt ni gör?

(rektorn) – Eh... ja... de tror jag att det gör. Den finns med som ett eh... eller har funnits med som ett levande dokument. Sen har, sen har... i och med att eh... vi har vatt rätt så eh... medvetna om att den inte har... levt upp till dom kraven som finns på en likabehandlingsplan eh, då... sen i ja, sen i, ja sen årsskiftet egentligen så, så har den inte riktigt räckt till.

(Jenny) – Mm...

(rektorn) - ...och då blir det ju att den faller tillbaka lite och det är ju därför vi har liksom velat...eh...uppdatera den och skriva en ny plan.

(Jenny) – Mm...

(Rektorn) - eh... men ska den va ett, asså, ska man... ska vi använda den på skolan, så ska den ju alltså, då måste den va ett levande dokument och då måste den finnas på allas eh... näthinna tänkte jag säg, mer eller mindre. Inte alltid och dagligedags, men självklart måste vi arbeta med det... med det här dokumentet och det är ju ingenting man får och som man lägger i bokhyllan och sen så står den där till nästa gång man tar... nästa år när man tar fram

och tittar på den. Utan eh...tanken med den här planen e nu att vi ska ta den eh... å sen ska vi arbeta med den aktivt under eh...våren eh... vårterminen. Eh... när vi kommer fram i maj, juni och det är dags att utvärdera eh... verksamhetsåret så ska vi också utvärdera och titta på likabehandlingsplanen och se om vi har gjort det som står i planen.

(Jenny) – Mm...

(rektorn) – För det handlar ju... likabehandlingsplanen då handlar ju inte bara om att förhindra trakasserier och kränkande behandling.. (någon hostar) ...på skolan. Det handlar ju också om att arbeta med att... att... främja och förebygga det här. Och ska man göra det så måste det vara ett levande dokument... så måste man jobba med dom delarna som...

(Jenny) – Mm...

(rektorn) - ...som handlar om främjande och förebyggande. Eh... för annars e man ju lite snett på det...

(Jenny) – Vad är det som eh... vad är det som ni *inte* har lyckats med så bra som ni velat innan?

(Rektorn) – Jag tror att det handlar om att man måste trycka på just det här främjande och förebyggande arbetet. Att det är jätteviktigt.

(Jenny) – Mm...

(rektorn) – Eh... man måste vända och vrida på det, både från... asså på alla nivåer. Både från skolledningens sida och från pedagogernas sida och från elevernas sida och i viss mån redan från föräldrarnas sida, så måste man alltså titta på och jobba med värdegrundsfrågor eh... och vilken barnsyn/människosyn man har.

(Marie) – Mm... hur hade ni tänkt göra det?

(rektorn) – Då har vi den nya planen!! (skrattar)

(Marie) – Jo, jo, det förstår jag... Det står ju i den nya men eh...

Någon hostar

(Rektorn) – Det finns ju massvis utav olika sätt att jobba med detta va, eh... och det står rätt tydligt hur vi ska jobba med det både på ledningsnivå och på...på skolnivå å organisationsnivå, gruppnivå, individnivå, där det finns massor med olika åtgärder...

(Marie) – Mm...

(Rektorn) - ... som vi kommer att lyfta fram och titta på. Eh... och det...det...som sagt, detta är inte taget ännu, men det finns på många olika plan och jag tror att det är viktigt att man inte bara jobbar på ett plan. Om det *bara* är skolledningen som jobbar med värdegrundsfrågor, så handlar det... så stannar det *där*. Är det *bara* pedagogerna som jobbar och pratar sinsemellan, ja då stannar det där. Utan det måste liksom ner på alla plan va...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ...och det siktar vi på nu...

(någon harklar sig)

(rektorn) – Och det är väl det som har gjort att den gamla likabehandlingsplanen inte höll måttet. Att vi hade inte med dom här bitarna. I alla fall inte i tillräcklig omfattning.

(Marie) – Upplever ni att alla ingriper... jag förstår ju att eftersom ni jobbar aktivt med det så *bör* det ju vara så, men upplever ni att alla gör det? Ni som är ute i verksamheten...

(alla instämmer) – Absolut... Ja, jag tycker absolut det...

(Marie) – För det är ju viktigt att man inte har nån som backar liksom, för det... det stjälper

ju hela skutan i så fall. Att barnen... jag antar att ni gjort såna dokumentationer så det finns ju med.

(**rektorn**) – Jag tror att dom... Jag tror att man är väldigt vaken på det...

(**Marie**) – Mm...

(**rektorn**) - ...och att det inte e nån som backar. Eh... sen e det... tror jag det är viktigt att man pratar om just det här med, asså... var går gränsen...eh, mellan det som är skoj och lek och när det övergår till att bli någonting annat, eh... och egentligen så tror jag att den gränsen är väldigt, väldigt tydlig.

(**Jenny**) – Mm...

(**rektorn**) – Men det är också lätt att man går över den där gränsen nån gång ibland, och då måste man reagera. Och för att alla ska reagera, vet vi i alla fall vid ungefär samma tillfälle eller vid samma nivå så va, så måste man prata om dom här frågorna och jobba med dom. Eh... annars... för jag tror att när man börjar å skrapa på den här ytan... vi tror att vi har en rätt gemensam värdegrund att stå på eh, men när man börjar skrapa på den här ytan och börjar att borra i det, så är det inte säkert att det är så. Jag tror, asså jag vet inte...men jag tror att, att, att man måste liksom grotta ner sig i det här lite grann och ställa saker och ting på sin spets...

(**Jenny**) – Mm...

(**rektorn**) - eh... för att man ska komma ner å verkligen se...asså *har* vi samma uppfattning om var gränserna går nånstans, å så, hur man agerar i olika situationer och *när* man agerar och så.

(**Marie**) –I er vision så står det att ni talar om nolltolerans och vad är er gemensamma syn då på nolltolerans? Det finns ju stor spännvidd på det...

(S) – Ja, vi pratade om det igår ja... mmm...

(E) – Nolltolerans låter som ingenting ju... då tolererar man ingenting ju...

(Marie) – Nä, precis, och det kommer ju ofta fram i många likabehandlingsplaner och mycket i det här pratet... men vad är det? Det kan ju vara jätteolika från skola till skola och från person till person. Är ni överrens om vad det är för något?

(rektor) – Det tror jag inte att vi är...

(Marie) – Nä...

(rektorn) - ... om jag ska vara ärlig...

(Marie) – Nä...

Flera svarar nekande

(S) – Det kan man ju inte va förrns man har diskuterat det

(Marie) – Nä, det är det jag menar...

(rektorn) – Därför måste det liksom upp på agendan och man måste prata om dom här frågorna för att man...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ... ja, ska komma till en så... asså det är lite grann det här med minsta gemensamma nämnare på nåt sätt att man, man måste komma till vägs ände där å, å... titta på alltså...

(Marie) – Ha något att utgå ifrån...

(rektorn) – Sen, sen e det asså det här med nolltolerans e ju asså, det är ju lagstadgat egentligen eh...

(Marie) – Ja, för det står ju...

(rektorn) – Ja, det står...

(Marie) – ... i lagen att man ska, att alla ska ha nolltolerans...

(rektorn) – Alla ska ha nolltolerans, men va... då måste man liksom tala om vad är nolltolerans?

(Marie) – Mm...

(Jenny) – Precis...

(rektorn) – För visst, eh... det händer inte varje dag, kanske inte ens ofta, men visst är det så att eleverna på den här skolan kallar varandra för saker som, som inte e okej. ..

(Marie) – Viste e de så...

(rektorn) – ...och det förekommer och kommer att förekomma också, men... men vi måste reagera när det händer.

(Marie) – Ja... Jo, för så e det ju, asså...det finns ju inte.. asså du kan inte sätta ihop nån enda grupp utan att dom på nåt vis kränker, eller nån känner sig kränkt...

(rektorn) – Nä.

(Marie) - ... det är en omöjlighet, skulle jag kunna tro... så atte, så e det ju...

(E) – Det är ju bra att vi har här nu att föräldrarförening ska vara med, att föräldrarna ska också vara med och tycka ju...

(Marie) – Mm... det är väl jättebra...

(E) - Det märker man ju när det har hänt nån gång kanske när man har ringt hem och sagt att eh... ditt barn sa det och det och då blir dom så här; ”Det var väl inte så farligt..”

(Marie) – Nä...

(Jenny) – Nä, precis...

(Marie) – För dom har en annan toleransnivå hemma...

(E) – Ja...

(Marie) – Och det är klart att barnen tar med sig den toleransnivån till skolan.

(E) – Ja...

(S) – Ja, precis...

(E) – Det gäller att de är en aktiv diskussion mellan alla... parter...

(Marie) – Mm... Så att man verkligen liksom...ja... strävar åt samma håll...

(E) – Mm...

(Marie) - ... det är väl det, men det är väl intressant att... det med.. att föräldrarna också, för då får ju barnen det från alla håll. Samma värden, samma värderingar... för det är väl det dom inte har...

(rektor) – Sen är det, asså man, man, det går ju aldrig att slå in det här i huvudet på föräldrarna heller va, men... men det gäller ju att informera, informera, informera...

(Marie) – Mm...

(rektorn) – När man har gjort det, så får man informera igen... om man ska... och på sikt så ger det förhoppningsvis resultat.

(Marie) – Mm...

(Jenny) – Men känner ni att ni har bra kontakter med föräldrarna allmänt, att ni har det stödet?

(E) -Det tycker jag.

(S) - Det tycker jag också...

Medhållande mummel

(Marie) – Ni har ju en stark föräldrarförening så att...

(rektor) – Ja, den har blivit stark...

(Marie) – Ja, det är det jag...

(rektorn) - ...på senare åren eh... och den... den fungerar väl bra så och dom kommer ju att vara en remissinstans i detta så att säga...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ...det går ju aldrig att eh...eh... vi har ju 345 elever på skolan va och att eh... alla föräldrar skulle vara remissinstanser det funkade inte. Och de är det ju så att

föräldrarföreningen e det forum som, som vi får använda för att eh... ha föräldrarna med oss...

(Marie) – Mm...Ja, ja, man måste ju sätta det nånstans...

(rektorn) – Ja, alla har ju möjlighet att vara med i föräldrarföreningen och säg sitt där så att... ja.

(Marie) – Sen undrar vi väl lite om ni ha haft asså har någon form av utbildning inom detta, nån kompetensutveckling, asså nån som har... är det nånting som ni har haft den senaste tiden?

(rektorn) – Inte mycket, inte mycket... vi har haft lite grann ihop med genuspedagogerna, eh...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ...eh, nån eftermiddag tillsammans med dom som vi har eh... som vi har jobbat och sen... och delar utav teamet har varit iväg på nån föreläsning...

(E) – Ja, det har vi gjort...

(rektorn) - ... och lite så här men...

(E) – Det är såna grejer vi har gjort...

(rektorn) – Det skulle ju definitivt behövas mer känner jag, asså mer asså om inte annat så att få input å lite så...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ... jag tror säkert att kunskapen finns i grund och botten och så va, men, men

man behöver input och få lite inspiration i det här arbetet också.

(Marie) – Yes...

(E) – Jag känner att jag skulle vilja ha lite tips och idéer om hur man jobbar med kompisstödjarna.

(Marie) – Mm...

(E) - Vad man... vad man ger dom för nånting som dom tar med sig ut till sina kompisar.

Någon hostar

(rektorn) – Absolut.

(Marie) – Det är inget samarbete med någon annan skola som har, asså så man kan få feedback hur dom gör? Eller sånt, det är ingenting ni har...

(rektorn) – Vi har inte haft det eh...men vi har haft lite med Andersberg, eller *jag* har haft kontakt med Andersbergsskolan när vi har skrivit planen och vi har tittat på hur deras har sett ut och vi har diskuterat lite fram och tillbaka så ...

(Marie) – Mm..

(rektorn) – men annars inget, inget samarbete så i övrigt...

(M) – Nej...

(rektorn) – eh...även om det här e en väldigt viktig verksamhet så är det så att det finns för lite tid egentligen för att arbete med den här typen utav frågor...

(Marie) – Mm...

(E) – Men det är väldigt viktigt så man borde kanske försöka...

(rektorn) – absolut...

(E) - ... få in lite...

(rektorn) - ... det håller jag fullständigt med om...

(S) – Ja, det är jätteviktigt att man får nån form av eh... utbildning eller vad man ska kalla det...

(rektorn) – Mm... och det kan ju till en viss alltså...det kan ju räcka med som sagt sån här... inspirationsföreläsningar och att man får...

(E) – Javisst...

(rektorn) – eh... och även att vi kanske ska bli bättre på att använda genuspedagogerna för dom kommer ju gärna ut och kör olika former av utbildningsverksamhet tillsammans med...

(Marie) – Har ni haft nåt med, asså vi pratade om kamratstödarna, ordnar dom nån form av sån här, asså hela dagar, eller värde... har ni haft värdegrundsdagar med barnen eller hur arbetar ni där...?

(E) – Kompisstödarna har ju den aktivitetsdagen som är i maj månad som när nya förskolebarnen ska träffa sina nya lärare ... och det är dom jätteduktiga på...

(Marie) – Mm...

(L) – En gammal tradition...

(E) – Den har vi haft i många år... och den har fungerat jättebra. Då är det alltså dom nya

barnen som ska börja till hösten, sexåringarna, då... så har kamratstöderna hand om denna dan då... en förmiddag nere på linbanelekplatsen då. Och då liksom står dom för alla aktiviteter där nere. Jätteduktiga har dom varit...

(Marie) – Mm...

(L) – Jag måste berätta om en sak som vi hade, när var det i... förra hösten, jag kommer knappt ihåg... Så hade, har mycket med det här med synen på andra människor, om de har handikapp och så där... då bjöd vi in eh... vi hade olika handikappsorganisationer här då. Då hette vi skattkistan då... och då var det... det ... barnen fick prova på det hör att vara blind, de fick pröva på det här med att inte höra...sitta i rullstol... å asså det var så lyckat. Det var riktigt lyckat, då var det liksom från förskoleklassbarn upp till femman som fick prova på dom här dagarna då... och det föll hur bra som helst.

(Marie) – Det är ett bra sätt att se hur andra har det..

(L) – Ja...

(Marie) ... att sätta sig in i en annan situation, för det är väl det ofta dom har svårt med här med empatin att sätta sig in i...

(L) – Förståelse då för hur det var att sitta i en rullstol å ja, hur det var att va blind å...

(rektorn) – Mm...

(Marie) – Mm...

(E) – Där var till och med, vi hade en föreläsare som pratade om ADHD då, som hade en son som hade ADHD och det finns ju på skolorna..

(Marie) – Mm... allting finns ju...

(E) – så att de e ju, ja, jag tycker att det var hur bra som helst...

(Marie) – Mm...

(E) – Jag vet inte hur mycket det kostade, men det var värt...

(rektorn) – Det kostade inte mycket pengar...

(E) – Nä, de...

(rektorn) – Dom ställde ju upp väldigt eh... frikostigt dom här organisationerna...

(Marie) – Dom vill ju gärna komma ut och sprida den kunskapen...

(rektorn) – Ja, dom har ju ofta folk som har möjlighet att komma loss ...

(Marie) – Ja, precis... Är det nåt annat, för vi hade inte mer frågor va??

(Jenny) – Nä... nä... Det är om ni vill tillägga...

(Marie) - .. tillägga nåt mer...

(Jenny) – ...tillägga nåt ja...

(Marie) - ...nåt som ni vill lyfta fram, att det här är vi duktiga på... eller detta jobbar vi bra med...

(L) – Jag tycker en viktig sak att säga om skolan är att det är faktiskt inte så mycket mobbing här. Jag tycker vi e... vi är inte helt befriade ifrån det, det kan man ju aldrig säga, men asså vi ... jämfört med en del andra skolor så har vi inte mycket. Så jag tror vi e duktiga vi som...

(Marie) – Ja, det är det jag menar, då ska man klappa sig på axeln...

(Jenny) – Ja, absolut...

(Marie) – Bra arbete...

(L) – Jag tror vi e ganska bra på att ta tag i det, när det är någonting som kommer upp.

(flera andra instämmer)

(L) - Det känns som att vi har blivit bättre och bättre på det. Att man har liksom mer koll.

(Marie) - Det är ju skönt.

(L) - Att man vågar ta itu med saker och ting direkt.

(Marie) – Ja, det räcker att man löser konflikterna, när de dyker upp så kanske det inte blir så stor grej av det.

(Jenny) – Precis...

(L) – Sen har vi ju ett väldigt omfattande rastvårds system. Det är något som verkligen är fantastiskt tycker jag...

(Marie) – Mm...

(L) – Man ser alltid vuxna ute här...

(Marie) – Mm... Nu syns ni ju bra i era västar med...

(L) – Ja, haha... verkligen...

(Rektorn) – ja, det var meningen

(Marie) – Det är bättre att säga till barnen när de kommer in och så säger man att; Ja, men gå nu ut med er, där e nån med gul väst, gå ut och prata med dom. Så det är jättelätt. Annars hade det ju varit värre...

(rektorn) – Nä, det är en jättebra grej...

(E) – Och det är föräldrar som uppskattar det också, för vi syns...

(Marie) – Mm...

(E) - ... och om dom vill oss nånting och man är ute, så syns vi...

(Marie) – Mm... dom vet att det är nån som jobbar...

(E) – Ja, precis...

(Marie) – Toppen...

(rektorn) – Sen ska jag ta och ta upp en sak...som är både för er och även för resten utav gruppen... och det är ordet mobbning som är på väg ut...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - ... det ska inte användas...

(Marie) - ... nä...

(rektorn) - ... i den här verksamheten. Det finns inga antimobbningsteam längre...

(Marie) – Nä...

(rektorn) - ... och mobbning som företeelse eller som, som, som ord eh... nu pratar man

alltså om trakasserier, om det är så att det har eh... anknytning till dom här sju diskrimineringspunkterna, då är det trakasserier, annars är det kränkande behandling, eller annan kränkande behandling. Så ordet mobbning vill man plocka bort beroende på att det används på, i så många olika sammanhang och i kanske fel sammanhang.

(Marie) – Mm...

(rektorn) - .. inte minst bland barnen där det är liksom ”Ja, han mobbar mig” och mobbar hit och mobbar dit så va...

(Marie) – Det kan lätt bli vardags...

(rektorn) - ... bättre att plocka bort det...

(Marie) – Mm...

(rektorn) - .. eh.. ordet... eh... och det kommer att ta tid. Tror jag... det är så inkört, lätt att säga och lätt att använda, men det finns faktiskt inte med på ett enda ställe i den nya planen... haha...

(Marie) – Och vi hade diskussioner när vi skulle skriva om det hette mobbNING eller mobbING. Vilket som låter...

(rektorn) – Det som har varit, det som har... om, om man ska vara noga, så, så.. i Sverige så e det mobbNING..

(rektorn) – Mobbing är en engelsk version utav samma ord, men mobbNING är väl det som har varit. Men nu, nu, nu behöver ni inte fundera på det...

(Marie) – Nä, men då kan vi stoppa där. Vi är väl rätt så nöjda..(Jenny) – Ja, vi e jättenöjda...

8.2 Transkribering skola B

(Marie) – Ja det vi tänkte gå igenom är lite hur ni arbetar med kränkande behandling och hur ni motverkar detta.

(Jenny) – Hur ser ert arbete mot diskriminering och kränkande behandling ut?, vi vet ju att ni har kamratstödjare och lite så. Lite runt omkring detta och så?

(I) – Ska vi gå in på hur vi väljer kamratstödjare och så eller? Hur vi egentligen börjar?

(Jenny) – berätta gärna så mycket som möjligt.

(I) – Ja , vi gör ju så att vi väljer i varje klass, i början på varje termin, så väljer klassen ut två stycken kamratstödjare. Å då får man rösta, man får skriva en lapp, om dem som man tycker är , är , bra förebilder , eh kan representera bra skolkompisar då, och vara bra skolkompisar då för klassen, och för skolan eh. Därefter så, vi pratade mycket om det här med tjej och kille om det ska vara en tjej och en kille, det har vi ju velat att det ska vara.

(Marie) - ja

(I) - I den utsträckningen det går, det har vi velat att det ska vara, i varje klass.

(A) – Gick vi ifrån det nu? Senaste gången, eller är det så att det är en tjej och en kille?

(I) – Nej, det sa vi att det skulle vara. Det har bara varit lite oklart tidigare, nu det senaste har det varit

(A) – ja precis

(I) - det har varit de som har tagit de som är mest lämpliga och inte en tjej och en kille. För vi gjorde så i höstas att det skulle vara en tjej och en kille

(A) - Ja det gjorde vi

(AA) - Mmm

(I) - och så träffar vi ju skolkompisarna som vi kallar dem, i trygghetsteamet en gång i månaden, på möten där de får utföra olika övningar, samarbetsövningar.

(AA) – som de sen tar med till sina klasser

(Jenny) - Mmm. Men då är det från förskoleklass ända upp till..?

(AA) – ända upp till 6: an, så just nu är vi... 20 stycken, ja vi är nog det.

(Jenny) - Mmm..

(AA) – ja 20 elever.

(I) – så i slutet av de här mötena så brukar vi ha en hemlig lapp, där barnen då får chansen att skriva ner om det är någon som har sett eller hört om det förekommer mobbning

(Jenny) – Mmmm..

(I) – eller kränkningar, så har de möjlighet att skriva ner på den här lappen. Så samlar vi in den sen då.... Och tittar på det.

(Marie) – Hur ser det ut, eh, har et kommit in mycket anmälningar? Eller hur har det varit?

(Alla i mun på varandra) – inte då, inte i det forumet.

(I) – det är mer i våra elevenkäter då..

(A) – just precis.

(AA) –Mmmm..

(Marie) – Ja..

(AA) - så har vi egentligen en postlåda också..

(Marie) – Mmmm..

(AA) – där de också kan lägga,, eh .. alla

(Marie) – ja ok..

(Marie) – Men hur ser det ut på skolan, med.. eh har ni eh... asså.. känner ni att ni har bra koll på det.. har ni hög eller låg nivå..? vad anser ni själva hur det är?

(I) – vi gjorde ju den här.. vi har ju en helt ny elevenkät, vi ändrade om nu.. vi hade en annan enkät tidigare,.. den här har vi genomfört bara för..? Ja vad är det??.. . nån vecka sen..?

(AA) – ja och alla är inte ens klara..

(A) – nej..

(I) – alla är inte färdiga med dem heller nej... ehh...så vi har fått in några stycken som vi har börjat samtala med idag.

(Marie) – Mmm.

(I) – men det är väl klart.. de som kommer upp är väl de som man fått ifrån läraren, har hört från läraren lite innan....., så det är inga nyheter direkt..

(Marie) –nej..

(AA) - nej

(A) – det är ju barn som figurerar hela tiden....bland oss ändå

(Jenny) – Men hur upplever ni.. är det mycket mobbning på skolan? Är det mycket kränkningar på skolan?

(I) – så det förekommermen mycket vet jag inte om jag ska säga.....men det förekommer.

(Jenny) – mmm..

(I) – men det här med vårdat språk har vi pratat mycket om.. just det här att vi reagerar om vi hör någon har ett ovårdat språk. Det här med kränkningar och man slänger ur sig saker som man kanske inte anser själv är kränkning.....

(AA) - men så är det så att bland barnen, innan har man använt mobbning, nu så är det kränkningar och minsta lilla sak kan vara kränkningar. Det tror jag inte elever har anammat på samma sätt.

(Marie) – nej, det är ju relativt nytt

(AA) – ja så det.... de är mer det här med mobbning och ser inte sin lilla del , de gör detta så det är väl mer det. Det är mycket, det tror jag vi måste ännu mer jobba med.

(Marie) – skillnaden på kränkning och mobbning är ju rätt så stor, mobbning är ju det som återkommer, det är ju så det definieras.

(AA) – De ser ju inte det så, de ser inte riktigt... oj jasanya vad det en kränkning!.. Det tror jag så därför är det så.

(Marie) - mmm

(AA) – Sen kommer det säkert mer och mer fall, som kommer känna sig tror jag..

(Jenny) – mmm

(I) – och det märkte vi reda förra terminen när vi ändrade vår enkät...vi ha alltid haft mobbning innan.. att det är det som vi frågat om det förekommer eh.. så ändrade vi till kränkningar.. eller om det var någon klass som gjorde det

(AA) – en klass ja

(I) - och då fick vi ju in...nästan en hel klass när det gällde kränkningar..

(Jenny) – hmmm..okej

(I) – medan, när vi på mobbning inte har fått in så himla många.

(A) – nä..

(AA) – när vi har gjort en sammanställning så kanske vi har fått ihop .. ca.. ?? .. 10 ärenden.

(I) – jag, de har ju minskat.. med eh..åren..

(A) - Ja

(AA) - mmm

(I) – sen kan det ju vara så att det under samtalets gång kommer upp.. när man börjar nysta i saker.. att det här behöver vi nog också gå vidare med.

(Jenny) – ja... mmmm

(AA) – sen har de varit svårt att veta vad vi i trygghetsteamet ska ta och vad ..

(A) – hmm.. (hostning)

(AA) – och vad läraren själv ska ta.. och det bollar vi ju jätte mycket med..och det
Måste vi ju sätt oss.. ta med C.....också.. vad är?.. vilken roll ska vi ha? Vilket uppdrag e
det?

(Alla instämmer) mummel..

(AA) – det är oklart....emellanåt..

(Jenny) – Ja..

(AA) - justa att man ..

(Marie) – vad gränsen går.

(AA) – ja just det..

(Marie) - vad som är kränkningar som man kan tas i klassen och vad man ska gå vidare
med..?

(AA) – Ja ..i och med att vi nu arbetar med en likabehandlingsplan, blir det ytterligare nytt
för alla.

(Marie) – ja ..mmm

(I) – och sen nu också när vi inte bara har de här elevenkäterna utan husmodellen också....
Med inomhusmiljön och utomhusmiljön, såå ..vi har ju haft utomhusmiljön tidigare.. men nu

ska vi börja jobba med den ännu mer.

(Marie) – mm

(I) – så nu ha ju alla klasser, den här terminen.. eh fått gå runt..både inomhus och utomhus tillsammans med sin lärare i kill- respektive tjejgrupper. För att de om det skiljer sig något mellan killar och tjejer. Och för att se på var i skolan det kan kännas tryggt att vara och var det är otryggt. Det här håller vi på att samman ställer nu så att eh.. vi har hunnit med att sammanställa utomhus miljön och eh.. ...inomhusmiljön har vi kvar.

(Jenny) – Ja..

(I) – så at man får en bild av det här.. var ,man känner sig trygg, om det är.. eh e.. någonstans man inte gör det.. men det var rätt spretigt. Men det var svårt åh. Man ser ju vissa ställen som man ehe.. har utmärkt sig lite grann.. men annars är det ..

(A) - jaa..ehe.. väldig spridning

(I) - rätt spritt..

(AA) - jaa..

(I) – det finns ingen sådär speciell plats som man sådär.

(Marie) – som alla känner sig otrygga på?

(I) – nej..

(A) – nej.. och det tror vi väl har att göra med att de.. att de.. yngre eleverna är på ett visst ställe på rasten på skolgården och de äldre är på ett annat. Så blir det ju att det blir ju hela skolans..

(I) – samtidigt så..vi inte riktigt vet hur,.. nu gjorde vi ju så att vi för varje klass satt in.. ett kryss.. vi kanske måste sätta ett kryss för varje elev som.. eh .. har gjort.. det har vi inte heller klarat ut hur vi ska.. eh gör för att få..

(Jenny) – nej..mmm

(I) – för att få den bästa liksom.. eh.. överblicken över det...sätter man ett kryss så blir det så men sätter man fler så är det kanske så att det är på fotbollsplanen det är ..? .. det händer mest..

(Jenny) – neeej...eh

(I) – så det vet vi inte..

(A) - nej..

(AA) – vi är nya där..

(I) – Ja vi är ju nya där..

(I) – även om vi har varit med länge i trygghetsteamet så.. sådär.. men..

(Marie) - Så ni har varit.. jobbat med detta länge ihop? I detta teamet eller?

(A) – njeae... inte så länge.

(AA) – det känns.. så

(A) – i två år har jag vat med

(I) – tja.. du har ju varit mammaledig däremellan....men annars så..

(AA) – Jaaa..

(I) - jaaa

(A) – du har varit med rätt länge kanske..?

(I) – Jaaa..

(Marie) - mmmm

(AA) – men det är mycket nya idéer för oss också.. hela tiden..

(I) – Ja

(I) – framförallt nu är det väldigt mycket som händer, när vi har dragit igång det här med likabehandlingsplan och så..

(A) , (AA) - mmmm..ja

(Marie) - så ni har inte haft någon likabehandlingsplan innan eller?

(I) – Eehe nej..

(Marie) – hur har ni arbetat då? Har det varit någon..?

(I) – Vi har ju haft olika förbyggande saker här på skolan.. vi ha ju. Ehe.. Må bra enkäterna har vi ju haft inna och husmodellen...ehe kompissamtalen har vi haft i varje klass också..

(Marie) – hmmm..

(I) – Vi ha ju .. en .. eh.. vi gjorde en .. det här med handlingsplan mot kränkningar.....i varje

klass..

(Marie) – Ja.. mmm

(I) – men det är ju lite sånt som vi i teamet har arbetat fram lite grann

(AA) – ja som vi har jobbat..

(I) – och skolkamratstödjare har vi ju också haft .. så vi har ju haft lite olika sådär..och livskunskap har vi också jobbat med.

(Marie) – Jaaa..

(I) – men nu så har vi ju samlat ihop allting och dokumenterat så vi har fått ner allting..

(Marie) – jag förstod på det jag läste att .. att ni ändå har jobbat.. när man läser det här ni håller på att jobb fram så har ni ju många bitar redan..

(I) – ja jo, det är väl bara att det inte har varit på papper.

(Marie) – Neej

(I) – inte sammanfattat det på det viset.

(Marie) – Vad är det som har gjort att ni har behövt göra det nu, och inte innan+

(AA) – skolinspektionen..

(I) – skolverket..just precis..ha ha!

(A) – ja så är det..haha.

(AA) - jo alla skolor ska ju ha en likabehandlingsplan.. så ja det är väl vår ledning..ledning.. som inte har tagit tag i det och sett till att vi har haft., eller hunnit med..

(Marie) – jo för det är ju väldigt ovanligt att inte ha nån..

(AA) – sen har vi väl jag vet inte .. det har väl funnits nån som har varit styrd för hela..jag vet inte . för hela norr..för hela område norr..? om den har annamats ..och så där för jag vet ju att andra skolorna har haft så har vi ju.. tat den till oss lite sådär.. men aldrig haft en egen här....

(I) – nej så ha det varit..

(Marie) – nej ok..

(AA) - men nu så..

(I) – mmmm.

(AA) – nu har vi börjat med etta..

(Jenny) – känner ni att alla ingriper när det sker en kränkande behandling? Och hur märker ni det i såfall?

(AA) – alla vad menar du vuxna?

(Jenny) - ja alla vuxna..pedagoger...egentligen..

(I) – jag tycker nog att alla är bra på att göra det. Om man hör eller ser något. Det är en styrka på vår skola att alla är allas barn.

(A) – ja alla barn är ju allas liksom..

(Ing) – ja det är ingen som säger... nu är dina barn där och.. kan du gå och säga till dem.

(AA) –Ja så är det.

(A) - ja

(I) - utan då är det någon som säger till dem utan då är det någon annan som säger till... och sen är det ju så att vi är en så pass liten skola att jag kanske får den informationen efteråt. ... så att vi känner varandras barn.

(Jenny) –jaa..

(I) – sen har vi sagt att vi ska bli ännu bättre på det här.. att vi har gemensamma repliker...asså att vi ger till barnen.. att barnen själva ska kunna säga....och vara medvetna om vad de ska kunna säga i situationer där de känner sig kränkta... STOP det är inte ok att du säger så till mig. Och det har vi börjat lite grann i vissa klasser. Och sen också att vi vuxna jan använda oss av samma replik när vi hör att någon eh.. jag hör vad du säger och det är inte okej. Att man på så vis visar och markerar när vi hör att nåt pågår eller att någon säger svordomar och fula ord till varandra. För språkbruket är inte roligt. Och det är nåt som vi behöver jobba jättemycket med.

(Jenny) – mmm

(Marie) – Jo vi undrar om .. nu när ni skriver en likabehandlingsplan om det finns någon speciell modell ni utgår ifrån eller..Olweus, farsta eller ni blandar och ger..?

(AA) – nej det är ju vår ledning.. Caroline som har jobbat mycket med detta. Så hon är den som har samlat våra tankar och så .. och sen har hon skrivit ihop når, så vi har egentligen inte haft nåt Varit med och skrivit själva planen.. vi har ju varit med och skrivit olika delar i den.

(I) – ja det gjorde vi ju i olika grupper, men alla har ju inte varit med och gjort allt. Men sen har vi ju suttit och jobbat.. vi letade ju upp på nätet lite olika planer som vi hittade.. så började vi skriva..

(A) – jaaaa..

(AA) - Ja så lite av det är ju det som står..

(Marie) - Ja jag såg att det var något från SET i den, har ni arbete utifrån den?

(A) – ja det jobbar vi med

(I) – ja det gör vi. Sen avvaktar vi nu på skolverkets kommentarer på SET. För det fick mycket kritik nu.

(Marie) – ja den har ju fått lite kritik nu.

(Marie) – men det här med kamrattstödarna är ju från friends te.x , det är inget som ni har haft de här och så?

(A)(AA), (I) – nej

(AA) – nej vi har nog inte haft någon som har utbildat oss, ja vi har nog utbildat oss själv lite här och så..

(A) – Ja så är det..

(I) – Farstamodellen var väl den första egentligen, den som vi jobbade med vår förra kurator. I samtalen vi har haft har vi utgått ifrån farsta modellen.. med undantag om det här med föräldrarna.. vi har kontaktat dem.

(A) – ja det stämmer.

(Jenny) – vad har ni haft för resurser för det här arbetet egentligen? Nån utbildning, eller fortbildning eller? I det arbete som du säger att ni nästan har gjort själva?

(I) – nej inget

(Jenny) - ni har inte fått några resurser tilldelade.

(I) – vi har köpt in litteratur, som Olweus böcker för nåt år sen så vi kunde läsa.. men det är ju lite, väldigt lite.

(A) – men sen var vi väl i Gullbranna på nån eh.. nån utbildning..

(I) – det var kring SET.

(A) – ja det var det väl...

(I) – sen var vi väl..

(A) – sen var vi väl på föreläsningen med henne vad heter hon..

(I) –ja just det.. eh.. vad heter hon.. jo det var vi när vi startade med SET för två år sen.

Ja då var vi och lyssnade på henne, så det är väl det egentligen. Visst försöker vi men det finns inte så mycket om det här.... Vi har suttit en heldag med specialpedagog och kurator och såå .

(AA) - ja just det..

(I) – så vi samlade oss lite, men annars har vi inte fått det.. och det är väl det vi saknar lite. För lite tid. Men förhoppningsvis får vi ihop det med Carolin nu att vi får lite mer.

(A) – ja det hoppas vi..

(Marie) – ni är inga fler representerade som rektorer specialpedagog eller kurator?

(I) – nej det är bara vi.

(Marie) – för det kunde väl vara bra att ha med rektor som är ansvarig?

(I) – ja jo.. inte hos oss. Då är det mer elevhälsoteamet de sitter i.

(Marie) – okej..

(I) – eftersom jag har varit med i trygghetsteamet längre tillbaka å så var det så förr att vi hade kuratorn som var med och samordnade det hela då.. men så är det inte nu.. men det var bra.. vi tränade oss på att hålla samtal och liknande i de olika teamen i området och så enligt första modellen. Och det var fantastiskt bra.. at man fick träna sig i de här olika situationerna. Så det kan jag sakna..

Det behövs ju någon som håller i de här trådarna och kan samordna det hela.

(Marie) – Det är väl därför rektorn är med.. någon som har större överblick.. både ekonomiskt och såå.

(I) – absolut..men det blir kanske lättar nu

(Marie) – Ja för då kan man föra diskussionen om utbildning och så där ..

(AA) – Det är väl därför vi inte riktigt vet vilket uppdrag vi har heller..asså vi har ju bollat med det här.. vilka ska vi ta hand om osv..

(Marie) – jaa.. det kanske blir lättare om man har det på papper.

(Jenny) – Men C är ny rektor nu?

(I) – Jaaa..mm några månader kom hon in för att hjälpa till för att vår rektor har mycket, han har ju alla förskolorna med.

(AA) – men hon har jobbat mycket med likabehandling så därför är hon här med etta nu.

(Marie) – jag pratade med henne inför detta och hon verkade jätte engagera.

(AA) – ja jätte engagerad!!!!..

(I) – hoppas verkligen vi får ha kvar henne..

(Jenny) – Vilka skillnader tror ni er märka med en likabehandlingsplan och det arbete ni har gjort innan?

(I) – Jag tänker på de här med uppföljningar som vi har... eh..pratad om att vi nu ska följa upp det här mer...att.. vi ska gå ut med resultaten i klasserna mer..eh..att alla får vara med te.x skolgårdsmiljön..både inne och ute.. att vi ska sammanställa och att vi sen kopplar tillbaka till barnen..och att de får berätta vad de tror sker på de här platserna och så..att barnen blir involverade i att hur vi kan förebygga.. hur vi ska göra för att det ska bli bättre. Det kan nog bli bättre när man skriver upp att det ska följas upp då och då och så...

(AA) - MMM

(A) – jaaa det kan det nog..

(I) – nu blir det mer att vi gör också tar vi tag i det som är gjort men att man inte har nåt underlag,och gör återkopplingar..

(Marie) – mm..nej...

(I) – Så det tror jag kan bli mycket bättre..

(AA) – En annan sak med en likabehandlingsplan är att vi faktiskt har fått ner på papper vad vi egentligen gör..

(I) – mmm...ja

(AA) – så nån stor skillnad så känns det inte att det blir för oss... egentligen .. för mycket a det som står är sånt vi redan gjort..bara det att vi blir bättre på det och förfinar det... vår måbra enkät te x. och så att det blir mer aktuellt..

(Marie) – jaa...mmm precis. Lyfts fram för att man har ett papper på det. Men det är ju skönt för då har ni gjort ett bra arbete inna.. redan..

(AA) – jaa just det.

(A) – det känns ju inte som om vi har missat så stora bitar egentligen...eh...eh...vi har ju gjort det vi ska göra egentligen

(I) – Visionen har vi lyft fram lite mer..den har kommit fram lite tydligare..Hela vår vision på skolan..Att varje dag ska varje barn bli sedd och få lyckas och känna trygghet..

(Marie) – mmmm....

(I) - ..och kunna påverka min situation...i en stimulerande miljö.

(Marie) - jaa..mm.

(I) – den skulle vi jobba en hel del med.., vi skulle göra en serie kring den och kanske en sång också..mer levandegöras i klassrummen..diskutera med barnen vad det här innebär för någonting..

(Marie) – den andra skolan vi var på har tagit fram en Barnens likabehandlingsplan.. det är inget som ni har eller såå?..

(I) – Nej inte barnens egen .. men det låter intressant..

(A) – jaaa..mm. i bokform då asså?

(Marie) – nej det är en likabehandlingsplan men förenklad med bilder och så..utan alla lag texter och såå..vilket är svårt för barnen.. enklare..

(A) – mm..jaaa okej..låter bra..

(I) – det har vi inte diskuterat..

(A) – men det är väl lite dit hon vill..C... också..ehe..

(AA) – ja med visionen ..men hon kanske menar med likabehandlingsplanen också..

(Marie) – just för att de säger att.. det är ett krav idag att det ska vara ett levande dokument..

(I) - Ja absolut..

(Marie) - ja då ska vi se..var det nåt mer?

(Jenny) – nej ni ha rväl berättat mycket och bra..

(Marie) - ja verkligen.. men är det något mer ni vill tillägga..?

(Alla) – nej ...inte..nej..

(Jenny) – så var det ju det..

(Marie) – ja just det... lite om skolan. Hur gammal den är och hur många elever och social och kulturell status i upptagnings området..

(AA) – ja den är antik....haha.. byggd nån gång på 50-talet tror jag . vi hade 50 års jubileum för nåt tag sen..

(I) – ja och elever är väl ca 220..

(A) – och de flesta bor väl i villor..finns inte så många lägenheter här.

(I) – elever med svenska som andra språk menar du..?

(Marie) – Ja..

(I) – det är inte många ..kanske en hand(håller upp fem fingrar) .ja fem kanske.. inte fler..

(Marie) – ja då så.. är det nåt annat ni vil tillägga?..

(A) – ja g tänker på det här med kompissamtalen.. där tycker jag att man framhäver de här kränkande behandlingar väldigt noga..

(Marie) – mm..ja

(A) – Där öppnar ju sig eleverna rätt mycket i..i..i klassrummet och berättar.. och såå.. jag upplevde det väldigt kränkande när du gjorde detta och detta..och det är ett väldigt bra forum att lyfta.. då tar man det i ett tidigt skede och det blir inte så stort..

(Jenny) – nej just det..

(A) - .. man får berätta hur man känner det och så....det funkar bra i min klas i alla fall..

(I) – mm..jaa.

(AA) – och du har haft det ett tag och de vet hur det funkar och såå..

(A) – jaa

(I) – det har vi kört i många år nu.. från början hade vi Lars Edlings modell..

(Marie) – är det de här när man sitter med tre frågorna..?

(I) – ja just det ..om nån som har löst nåt bråk på egen hand under veckan som gått och om det är nåt olöst och om nån vet att de varit dum mot nån och vill be om ursäkt.. Det är nåt vi har jobbat i många år..så det har de vant sig vid att vi har.

Att sitta i ring så att alla kan se varandra och att man vågar prata och så..jobbar vi väldigt mycket med att våga konfrontera varandra och våga säga vad man tycker och så..vad som inte är okej.

(Marie) – då bli ju alla sedda också..

(I) – ja visst..

(A) – man får reda på en elevs egenheter och..jag blir irriterad när du gör det så att säga också vidare.. och nästa gång gör inte den personen så..

(Ing) – sen finns det så många delar i SET man kan lyfta och levandegöra i klassrummet..det här med köra modellen..vi lyssnar på varandra..du pratar jag lyssnar..det här med stoppljuset och sänkningar och lyft i klassrummet..det är bra för det är så många bitar man kan ta..

(Marie) – Set har väl bara förebyggande inget för akuta eller så..?

(I) – Nej just det..livskunskapen och såå.

(Marie) – nej då var vi väl rätt så nöjda?

(Jenny) – ja vi är jätte nöjda.